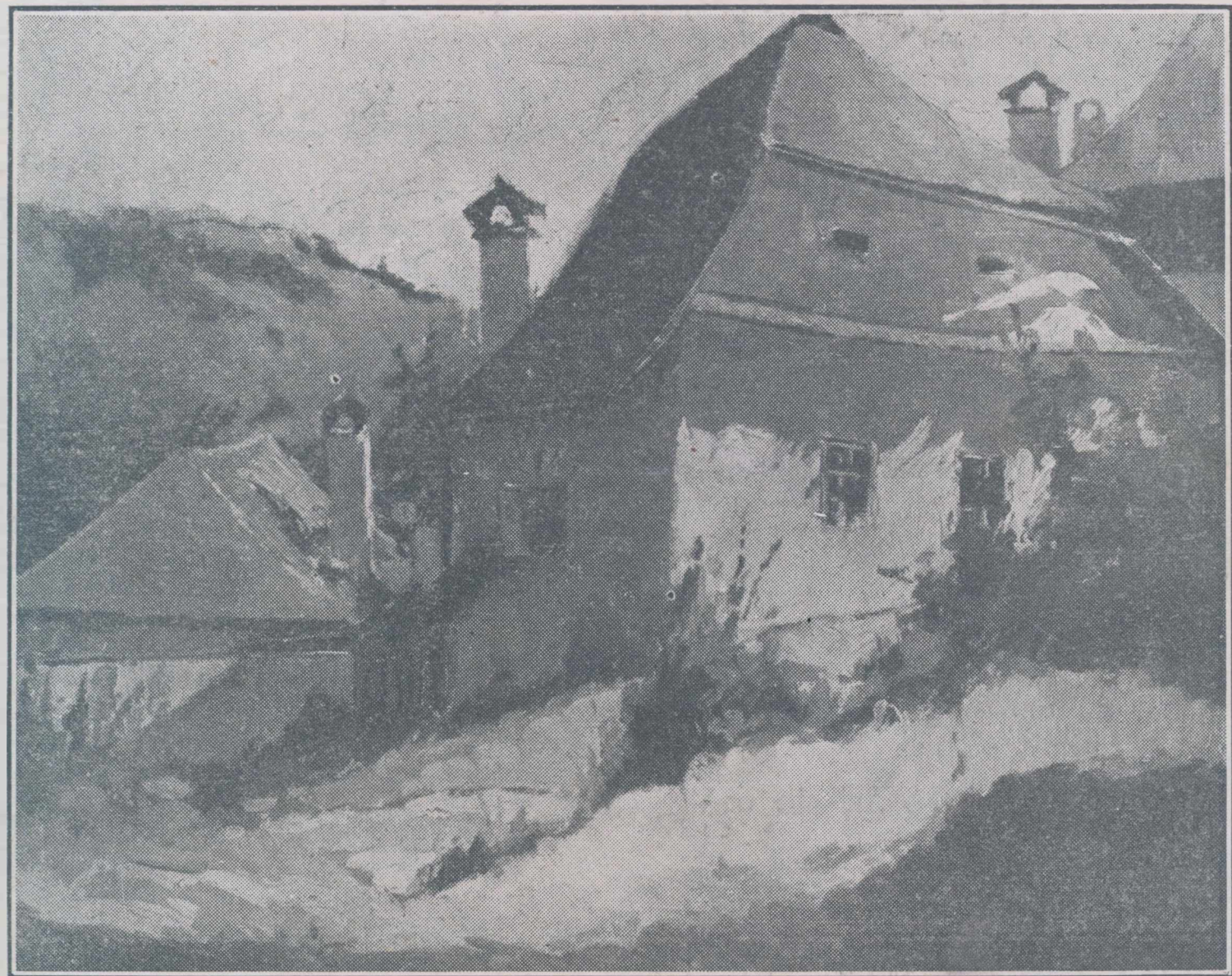


# UNIVERSUL LITERAR



LA FAGARAȘ *de M. H. GEORGESCU*

In acest număr : N. DAVIDESCU, ION PILLAT, SCARLAT STRUȚEANU, DRAGOȘ PROTOPOPESCU, ARTUR ENĂȘESCU, EUGEN VICTOR, RADU GYR, GH. CARDAȘ, LIBERALLE NETTO, RADU BOUREANUL, ALICE GABRIELESCU, MATEI C. ALEXANDRESCU, FLORICA MUMUIANU, MIRCEA PAVELESCU, ROMULUS DIANU, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, N. N. TONIȚA. Buletin bibliografic săptămânal de AL. SADI IONESCU

An. XLII, Nr. 16.

17 Aprilie 1926.

Lei '5.



## Eyub

Le-aprinde amintirea scipirile pe rând:  
Mormintele, geamia,  
Prin chiparoși amurgul brumând și tremurând  
Și 'n suflet nostalgia

Acelui praf de aur suflat pe ape vii  
jucând pe Cornul mării...  
Fantasmagoric faur, Eyub, de ce învii  
Caicele visării ?

De-argint caicul lunii se leagănă pe cer,  
Pe Cornul de-aur vine  
Caicul Sahrazadei ca un coleopter  
Cu aripi de rubine.

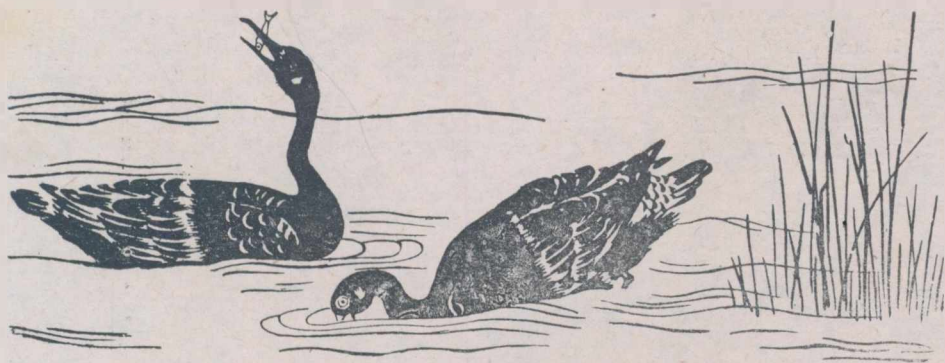
Fintînile moscheei albastre plâng încet  
Lumina lor ce piere,  
Și cheamă muezinul suit în minaret  
Zadarnic — In tăcere

Pe chiparoșii negri, ca umbre cad vulturi.  
Mormintele sub lună  
De-acum sunt capre albe pierdute prin păduri.,  
Dar noaptea își adună

Arapii în burnusuri de umbră și de vis—  
Și una câte una  
Priveliștile 'n mine lumina și-au închis  
Cu lampa și cu luna.

Stambul

ION PILLAT



## Inserări de metal

În opintiri grozave de balaur,  
Cum șerpue, suflat în pulbere de soare,  
— Pârâul de argint cu peștișori de aur —  
Parcă-ar voi să-și verse, cu apusul, apa 'n zare.

Obişnuit cu-acelaș drum străvechi de țară,  
Își cară soarele spre zare bătrâna-i povară.  
Pământul răsuflă greoi și ziua-și dă duhul.  
În spațiu-i gol. Parcă-și lărgi dimensiunile, văzduhul.

De vrei să scoți acum din iaz, argint pe plasă,  
Să-l cauți adânc sub pătura de sânge.

Cu fruntea pe pământ, lumina soarele își strânge  
Și noaptea pe lut și pe boltă apasă.

Iar vântul ce-a scăpat din fundul închisorilor  
S'a căfărat pe pomi și a cântat din drâmbă.  
În lan s'a răstignit pe-o cruce strâmbă  
Sprietioarea ciorilor.

C. I. ȘICLOVANU

## Fata Pădurarului

Fata pădurarului Călin,  
lâncezește, albă, în bordei...

Toamna se distramă 'n fungei,  
și ia foc în stuful de mălin...

„ Ochii ce-altădată săgețară,  
după ciutele din codru, după cerbi,  
parcă astăzi blestemate ierbi  
i-au vrăjit cu-otrava lor amară...

Brațele ce răsuceau, voinice,  
cranga de molift dela răspânte,  
azi bolese, ca două aripi frânte  
când s'a frânt săgeata'n pitulice...

Cine-oftatu'n piept îi învenină,  
tânga 'n piept și vipera în trup !...  
Inima-i e goală ca un stup  
văduvit de zumzet de albină !...

„ Plâng, la ușă, moartele păduri,  
frunzele se sparg izbind pământul, —  
tăetor de lemne azi e vântul,  
sună 'n geamuri, geamat de securi...

„ Dar cum plânge codrul din cobuze,  
Fata pădurarului oftează,  
și-i se nălță-o taină de pe buze,  
și-o aude maica ce veghează :

— „Maică, unde-i cântecul de graur,  
„unde e lăstunul și scatiul ?...  
„Nu mai pot să mai îndur pustiul,  
„simt în sânge-otrava lui de laur !...

„Maică, tinde-ți mâinile 'n Florar.  
„cum le-ai tinde 'n ziuă pe-o fereastră  
„și culege-o pasăre măiastră,  
„ca în pumni, tot soarele sprințar !

„Dă-mi s'o 'nchid în piept,, ca 'n colivie  
„s'o sărut s'o mângâi s'o desmierd, —  
„ca pe-un mugur nou, din ochi s'o pierd  
„căci în trup mi-duce apa vie !“...

„Fata-i o tulpină care moare...  
E mai greu Brumarul 'n toamna asta,  
Și nici pădurarul, nici nevasta,  
n'au văzut, de luni, vre-o cântătoare...  
♦

Fata pădurarului, acu  
cu Prierul stă sub un frunzar...  
Primăvara o chemă afar'  
din coliba unde-atât zăcu !...

Ochii-i răd, hoteste, ca trifoiul,  
mâinile-i se 'ntind-mlădițe noi —  
trupu-i este-un șuer de mierloi,  
viața 'n ea și-a prins, din nou, altoiul...

Dar cum stă și cântă cu frunzarul,  
Fata pădurarului aude  
cum pe-un vârf de ram cu frunze crude  
un scatiu își râde 'n soare, harul...

Fata pădurarului se 'ncruntă,  
cântă mai puternic și mai viu,  
dar argint e grainul de scatiu,  
horangie e 'n pasărea măruntă !...

„Si cum frunzele, urechea ascuțită  
ei-o ațin, scatiul să-l audă, —  
Fata pădurarului, cu cindă,  
vede-se, de pasăre, răzbită !...  
♦

Lacrimă fierbinte fața-i arse,  
și, muscându-și gura ca pe-o poamă,  
fata pădurarului blestemă  
pasărea ce 'n codru se întoarce !...

„Fata pădurarului întinde  
lătu-i de mătasă argintiu,  
și'n mătasa latului se prinde  
piciorușul fraged de scatiu...  
♦

Fata pădurarului, azi ceartă  
vinovatul ei, șoptind : „urătul !“  
Și cu-o singură mișcare, ce na iartă,  
pasării-i sucește, — iute, — gâtul !...

RADU GYR

# Vioara mută

— Fragment de roman —

de N. DAVIDESCU

aria Postelnicu sări din otomobil, încă mantaua de praf și pălăria în mână, și se îndreptă spre casa ei. Era o fată a cărei nusețe luminoasă și zveltă răscolea gineea unei naiade la râu. Lucreția îi făcuse înțeles că se îndreptă spre casa ei. Privirile lor se înșiră câteva clipe reciproc cercetătoare. Lucreția nu-și putu opri un surâz de mulțumire :

— Tot mai frumoasă te faci, uricioasă. Aproape un an de când nu te-am văzut. Aștepti oare să vii eu la ?

Maria simți o scurtă strângere de inimă. Văzând-o așa, ea părea și mai suferindă ca obicei. Grația ei flexibilă și pală se risca până la străvezi, iar finețea lor și a trăsăturilor ajunsese slăbită și șovăială. Avu totuși puterea să stăpânească această primă impresie și să răspundă repede :

— Și de ce nu ai veni și tu la urma ei să mă vezi ? Conacul meu a fost la vreme și locuința ta. Sunt locuri scumpe care nu pot de cât să-ți facă plăcere.

— Oprește-te o clipă pentru a întreba :

— Dar Ana, Ion, ce fac ?

Lucreția răspunse automat aproape : — Copiii ? Bine amândoi. Ion e prin Anu, vino numai de cât după noi să-ți dăm. Iși aminti apoi că Maria nu vorbea decât de copii, și că de bărbatul ei nu spusese încă nimic, și adăogă :

— Și Luca e bine. Tot prin oraș e și el. Maria își mușcă ușor buzele, și răspunse repede :

— Știu. Mi-a scris acum vre-o două săptămâni că vrea să mă vadă. Pentru asta am venit așa pe neașteptate.

— Da ? Ți-a scris el asta ? întrebă Lucreția. Ce va fi vrând ?

— Nici eu nu știu. El știu foarte puțin de ce să mă vadă.

— Exagerezi și tu.

— După cură apoi amândouă și intrară sub acoperșorul des al copacilor. Parcul și casele lui, făceau parte din viața Lucreției, și fusese timp de mai multe generații leagănul și adăpostul ei Postelnicu. Era așezat pe creasta dealului, până sus. Înălțimea lui acoperșorul înțins ca niște mâțe uscate la soare, dealungul celorlalte văi, cu majestatea tristă a copacilor seculari. Maria se opri în marginea unui luminis și coborîndu-se într'un loc de autoritară mândrie, șopti cu voce joasă :

— Vezi tu Lucreția ? Slatina aceasta, țicără pe vremuri neamului nostru, scut casă cu casă și stradă cu stradă numai prin grația și voința postelnică a părinților și moșilor noștri. Este bun astăzi în ea este, doar viața ei, și el ne aparține ; mediocritatea vulgară a existenței ei să-l-a despărțit, par'că, de noi, pentru a o da în stăpânirea locuitorilor din azi.

— Lucreția tăcea. Gândurile acestea de a neamului ei o mângâiau din când în când și pe ea. Le păstra însă cu grijă în cele mai adânci cute ale sufletului ; simțea în ele ceva dușmănos și cotidian pe care o mai cerea, ca un surâz bun la care nu renunțase de douăzeci de ani încoace dela

— Plezeta familiei Postelnicu ajunsese să apese ca o povară umerii ei

debilitați de adversitatea imponderabilă a împrejurărilor. Se uita cu tristețe la vară-sa și gândul că o soartă la fel ar arunca și peste zilele luminoase ale Mariei ceva din neajunsurile strivitoare ale ei, o făcu să se ridice în capul oaselor, ca o reacțiune instinctivă împotriva unui dușman necunoscut și invizibil, și să adauge repede :

— Asta nu !

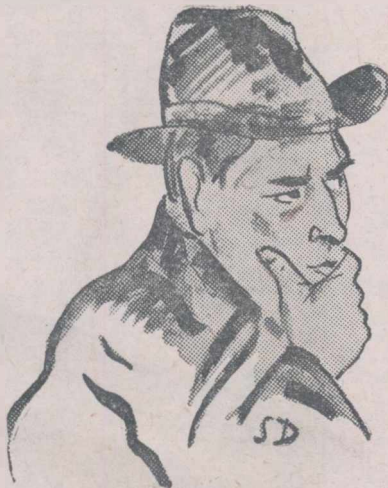
— Ce ? întrebă surprinsă Maria ?

Lucreția, venindu-i peste mână să explice multipla țesătură sufletească din care eșise exclamația ei, căută o deviere, și spuse cu oarecare greutate în găsirea cuvintelor :

— Când te gândești că noi două suntem singurii urmași ai acelor Postelnici mândri, puternici și de ispravă !...

— Dar copiii tăi ?

Lucreția tresări. Făcuse și ea, astfel într'un moment de uitare de sine aceiaș deosebire îndelung și îndârjit reproșată multora, între ea, Postelniceasă și bărbatul ei, simplu popă. Simți inima că-i bate repede, cu ciudă și adăugă :



N. DAVIDESCU

— Fără îndoială că da. Mă gândeam însă numai la nume. Ei se numesc simplu : Stroici

— Intre timp venea repede după ele și Ana. Era o fată a cărei înfățișare ciudată ținea de neliniștea agresivă a lupoaicei și de timiditatea caldă a unui cânrut în pumnul unui om. Înaintea cu pași mlădioși și formele circulau pe sub rechia strânsă în jurul corpului, cu elasticitatea unor mușchi atletici. Mișcările ei de acățătoare pe copac contrastau ciudat cu figura ei ovală, albă până la străvezi și încadrată cu casca de mătase a unui păr fin, blond, moale și apăsător de bogat. Apucă repede pe Maria, o întoarse, o sărută de câteva ori, fără să spună nimic, ca și cum ar fi plămădit-o atunci, ca pe o jucărie, între mâinile ei mici și aristocratice ; apoi dintr'odată, ne mai știind par'că ce să facă, cuprinsă de-o neașteptată timiditate, se opri brusc, lăsă brațele în jos, și întrebă școlărește :

— Ce mai faci ?

Maria, deși cunoștea caracterul acesta fragmentar al Anei, răspunse, totuși, cu o lungă pauză de întrebătoare nedumerire. Ana se întristă. Credea că suferă pe Maria și ca să o împace, adăogă :

— Mi-era mult dor să te vad.

— Lucru de altfel, era drept. Ana, cu

## Din trecut

II

Părea liliacul străvechei livezi,  
Sub fluturi fără de număr,  
Ciorchină de-azur peste-un lac de zăpezi,  
Căzându-i pe umăr !

În pieptu-i sporea ca 'ntr'un antic ulcior  
Sălbaticul vieței suvoi,  
Și candelă aprinse-i puneau sub picior,  
A naltelor foi !

Încinsele inimi păreau că se rup,  
Maci noi, desveliiți pe colnic !  
Sub leagăn de holde, prindea visul trup,  
Ca bobul în spic !

În brațu-i ce naște grădini de 'ntunerec,  
Vreau fruntea-mi pierdut s'o cufund  
Rotundul din pieptu-i o clipă să-l ferec,  
De-al bolței rotund !

ARTUR ENAȘESCU



firea ei șovăitoare, zămislită din contrastele cele mai capricioase, simțea o adevărată învioreare ritmică la apropierea de Maria, al cărei caracter ferm, avântat deși chibzuit, și ingenios, o cuprîndea ca un val binefăcător de apă rece într'o zi înăbușitor de caldă. Maria, care urmărise cu adâncă dragoste toate aceste dureroase răsturnări de stări sufletești în sufletul verei sale mai mici, o luă de mijloc, prieteneste, și răspunse cu cel mai firesc ton din lume :

— Și mie mi-era dor să te vad. Mă gândeam chiar să te iau la țară pentru câva timp. Vii ?

Ana, la început tresări de bucurie. Gândul de a petrece o vreme în tovărășia Mariei deștepta în ea fibrele unor emoții de dulce și copilărească amintire. Iși aminti însă că tatăl său nu ar vedea cu gând bun acest lucru și că, după aceea, ar găsi mijlocul să o săcâie îndelung pentru el și întristându-se răspunse :

— Eu așa veni bucuroasă ; mă tem însă...

— Și prăgetă să urmeze. Maria, înțelese direcția acestei suspensii, și întrebă repede și accentuat :

— Te temi, de ce ?

Ana, gata să-și mărturisească fără voia gândul, simțind caracterul lui jicnitor, schimbă direcția lui, și spuse :

— Da !... mama nu s'ar simți bine singură. Este foarte slăbită. Și toate treburile tăcură. Peste ele se lăsase acum umbra întunecoasă a lui Luca Stroici. Popa acesta, fecior de țaran, luat de tatăl Lucreției și trimis la seminar, apoi în străinătate, după strălucite studii teologice făcute acolo, se înapoie, totuși, în sat, ca simplu preot. Când bătrânul Postelnic muri, el își făcu o gravă datorie din a sprijini pe singurul urmaș al binefăcătorului său. Alergă, se zbatu, și-i desfăcu, din numeroasele incurcături ivite, averea. Era un bărbat energic, frumos, cu carte. Voința lui era în stare să înfrunte și apa și muntele.

Lucreția admirase la el deopotrivă, iscusința ca și bărbăția firei lui. Curând deveni astfel soția lui. Nici odată, după



# THEODOR AMAN

O lature necunoscută a marelui pictor

acea, nu și-a putut lămuri cum se făcuse lucrul acesta. Cert e însă că era un fapt împlinit. Popa se așezase ca un destin la capătul neamului postelnicesc, dislocase succesiv un trecut de cel puțin două veacuri, pentru a pune în loc doar zădărnicia tragică a luptei lui de adaptare, la început, cu o imponderabilă potrivnicie. Și amândoi eșiseră sfărâmați.

Lucreția avu o mișcare de chirceală dureroasă. Ana simți, cu gândul la tatăl său, că tremură, fără să vrea, iar la maică-sa, că i se ridică în gât, un nod de întristare. Maria singură avu mișcarea izvorită din firea ei hotărâtă, de limpede atitudine, și ca și cum ar fi prins din zbor un gând, exclamă:

— Tare sunt curiosă să știu ce va fi având cu mine vărul Luca.

Și iar tăcură. Ajunseseră acum pe creștetul dealului Sopotului. De aci se vedea, deopotrivă, cele trei culmi pe vâile întretăiate ale cărora se desfășura orașul ca și departe, lunca șerpuitoare a Oltului, cu zăvoaiele ei armonioase, cochete, cu albia lui albă până în dealul Drăgășanilor.

Lucreția privea aceste pământuri, cu holde, cu vii, cu păduri și gândul că o-dinioară ascendența ei le stăpânise aproape în întregime, îi biciui sânger. Obrajii i se impurpurară de plăcere. Aici sus, în vârful dealului, se simțea ca un drapel înfipt în spațiu și timp. Imaginea asta o făcu să suradă lăuntric.

Își aminti însă că toate aceste averi se risipiseră cu totul aproape și cu puținul relativ, deși de fapt destul de mult și așa, era acum doar al Mariei, și-și șterse repede din suflet surâsul de a-dineauri.

— Trebuie să-mi ridic drapelul din spațiu și să-l las numai în timp, se gândi ea. Spațiul e Maria, acum. Eu nu mai sunt de cât vremea, în trecut.

Apoi își spun repede, ca și cum ar fi ținut să curme adânc firul acestei cugetări.

— Și totuși avem și așa prea mult.

Apoi o clipă gândurile i se întunecară. Incepea să însereze, și curenții de aer să se simtă, rece. Întrebă dacă nu cumva e mai bine să coboare spre casă. Ana răspunse indoelnic. Maria afirmativ, și adăogă că, de altfel, nici nu vrea să întârzie, ca să aibă vreme să se întoarcă, înainte de a fi înoptat, la conac. Rămăseră, totuși încă puțin ca să mai răsuflă. Urcușul fusese destul de lung pentru a simți nevoia să mai și respire. Puritatea liniilor și a culorilor, ca și armonia din peisagiul larg desfășurat de jur împrejurul lor, cu nenumărat de variate înfățișări, se adânceau treptat în albastrul întunecat al zărei. Un vultur tăie văzduhul, și trecu pe de-asupra capului lor, în zare. Toate privirile se întoarseră după el. Lucreția atunci își dete seama că încă nici odată Maria nu rămăsese la ei, noaptea, și că, ori cât de dese și de amicale fuseseră mai de mult vizitele ei, totdeauna au fost făcute în trecere. Un sentiment de umilintă își făcu loc în ea, și spuse:

— Îți dai seama că nici odată încă nu ai rămas în casa mea. Astăseară nu vei mai pleca la conac. Te opresc aci.

Maria știa și ea lucrul acesta, pe bunul cuvânt că nu fusese o simplă întâmplare. Luca Stroici era, pentru ea, un fel de dușman pe care îl cruța numai de dragul ca și de mila Lucreției. Fusese însă prea izbită de convingerea îndurerată cu care Lucreția i-o spusese și pentru a înlătura orice bănuială, adăogă pe un ton destul de firesc:

— Da? Atunci rămân, și pace bună.

N. DAVIDESCU

În istoria plastice românești, Theodor Aman este numele cel mai strălucit. Dacă prin realizarea artistică a operelor sale, el se așază alături de marii săi urmași: Grigorescu, Andreescu, Luchian, faptul că Aman este întemeietorul școlii de Arte Frumoase din București și încă sustinătorul ei material în răstimpul aproape de neadmis minții noastre, cât această școală a fost ștearsă din bugetul Statului din presupusă lipsă de fonduri, — prin acest ultim gest mai ales, Aman ia loc în galeria marilor făuritori de cultură ai secolului trecut: Eliade, Cogălniceanu, Maiorescu..

morie extraordinară și mai ales de amintirea neștearsă ce o conservă secolului ei.

Bineînțeles, aceasta n'ar fi fost suficient. Și Horațiu Dimitriu nici n'a s'oprit aci. Indemnat de stăruințele mătușei sale, d-na Ana Th. Aman, cu ajutorul material al unui alt nepot al d-nei Aman, Horațiu Dimitriu n'a cruțat nici timp, nici osteneală a mers la Câmpulung, locul întâmplător de naștere a lui Aman, la Crăiova, orașul de reședință al familiei a răscolit arhive, a cercetat pe toate rudele, pe cunoștii și vecinii rușmași din acea vreme și a strâns un important material documentar.



ORIENTALA : TH. AMAN

Dar, într'un restrâns articol de revistă, nu ne vom încumeta să fixăm nici măcar în rezumat marca operă și marca personalitate a lui Aman. Amintim doar în treacăt pioșilor răscolitori ai trecutului că această lucrare se cere, în proporții cât mai largi, imperios înfăptuită.

Un început s'a făcut, Horațiu Dimitriu, pictorul mort de curând, luase asupra-și această grea întreprindere încă de acum doi ani. Avea, ca surse informative, doar cele trei mape cu documente dăruite Academiei de d-na Ana Th. Aman, precum și relațiunile ce d-sa i le-a dat prin viu grai din belșug, ajutată de o me-

Lucrarea începuse să se publice în ziarul *Clipa*. Din cele 11 foiletoare apărute și în cari studiul a ajuns la timpul întoarcerii lui Aman din Paris (1858), se poate afirma că suntem în fața unei lucrări de săvârșite.

Moartea prematură a lui Horațiu Dimitriu a întrerupt publicarea lucrării. Nu știm dacă ea a fost terminată în manuscris până la sfârșit, măcar în linii largi. Un altul ar putea astfel termina fără prea multă greutate. Ar fi o dublă pierdere pentru noi ca studiul acesta, singurul întreprins asupra lui Aman, să se oprească aici. Căci, în afară de covâr-



area lui importanță istorică, studiul e și o netăgăduită valoare literară. Dar după cum am indicat în sublu, ne-am propus în acest articol vorbim despre o latură aproape totul necunoscută a lui Th. Aman. În adevăr, prea puțini știu că marel nostru pictor a fost și muzician, fost și poet.

Violoncelul expus în muzeul din clădirea Clementii, indică oarecum viitorul această predispoziție artistică a lui Aman. Poeziile sale sunt toate cu totul necunoscute. Ele sunt ține de altfel și n'au fost scrise cu o intenție de a vedea lumina tipului. Poate-i prematur să vorbim despre ele, deoarece aceea căreia i-au fost adresate și care i-a devenit mai ziu soție, trăiește încă. Dar știm pe venerabila doamnă Aman nimic costă într-o slăvire a soțului său care vorbește și acum cu aceleași sentimente de adorație care i-au înmusețat tinerețea și i-au mângâiat apoi anii de văduvie.

Menționăm, pentru o mai justă apreciere a poeziilor lui Aman, că ele au fost scrise în anul 1860, deci cu mult înainte de influența eminențelor.

Pentru acel care va voi să se păndă de temperamentul artistic al Aman în întreaga lui complexitate, fragmentele ce le dăm mai jos aruncă o lumină mai mult asupra acestui suflet delicat, nobil și generos.

*În suferința-mi mulă de-a ta depărtare  
Cu lacrimi de durere invoc pe Dumnezeu  
Să te mai vad odată, moment de fericire...*

După cum se poate ghici, versurile acestea au fost dedicate femeiei iubite, într-o vreme când dragostea pentru ea îi era încă interzisă. Cum se consola artistul?

*O, lună mult senină,  
Tu iubită, steaua mea,  
Tu, durerea mi-ai alină  
Când nu pot a o vedea.*

(Consolația)

Și-i scrie :

*Eu scumpă Anetto mă pălesc ca floarea  
Ce uită grădinarul la timp a o uda...*

(Suvenire)

Dar n'are nici o revoltă împotriva destinului sau a femeiei care fără voia ei îl făcea să sufere atât. Dimpotrivă, poetul cheamă asupra ei și îndurarea lucrurilor :

*Și voi, frumoase locuri ce dânsa vizitează  
Văzând voi acuma zeitatea mea,  
Zâmbiți-i cu iubire căci inima-i oftează  
Și fiți încântate de-a o putea vedea !*

*Și voi floricele ce mâna-i atinge  
Indulciți-i drumul cu-al vostru odor  
Faceți să tacă inima-i ce plânge  
Căci e despărțită de al său Amor.*

(Suvenire)

Iar când, după multe piedici și in-

## Divina Comedie

Francesca da Rimini a zâmbit,  
Și 'n zâmbetul acela, Alighieri  
A'ntrezărit isvoarele durerii  
Și 'ntreg Infernul s'eu l-a 'ntrezărit.

Poetul după aceea ispitit  
De 'mbălsămatul calm al primăverii,  
De nopțile senine ale verii  
Mărețul Purgator a zămislit.

În vremea ceia Dante (lumea zice)  
Când sărutat a fost de Beatrice,  
Era o noapte caldă, cristalină

Iar sărutarea-i ștearsă ca și visul,  
Umplu pe Alighieri de lumină  
Și concepu atunci Paradisul.

MIRCEA PAVELESCU

Poeziile, precum și scrisorile lui Aman, din această epocă frământată, păstrate toate în original la Academie, ar putea servi, dar mai târziu, când anii vor așterne distanța necesară, la reconstituirea acestui roman de dragoste, a acestei iubiri căreia Aman i-a rămas credincios până la moarte, adică timp de treizeci de ani. Astfel de iubiri, cu cât sunt mai rare, — cu deosebire la un artist, boem prin însăși firea lui, — cu atât sunt mai admirabile. Ele ne conving, după cum scrie însuși Aman într-o scrisoare adresată soției sale, că : „sunt ființe create anume pentru ca muritorii aleși să poată simți până la ce punct de mărire se poate ridica dragostea omenească“.

Fire delicată și mândră, Aman a fost toată viața lui un independent. Avuția i-a înlesnit această pornire. Dar este un fapt în copilăria lui care ne dă motiv să credem că, chiar lipsit de avere, Aman ar fi știut să-și păstreze, cu orice preț, independența. Spicim acest fapt din studiul de care vorbeam mai sus, al regretatului pictor Horațiu Dimitriu :

„Pentru a-și procura materialul de pictură, fără ajutorul protectorului său, unchiul Paris, acest mic artist (avea 10—14 ani), nu se simte jicnit el, fiu de serdar, să se ducă cu țigăni în bălțile din marginea orașului și să prindă lipitori, pe cari apoi le vindea evreilor din Lipscași. Ce admirabil gest !“.

Și iată un alt pasagiu, din același studiu, care pune în evidență rara energie sufletească cu care Aman înțelegea de mic copil să îndepărteze toate obstacolele ce s'ar pune creației artistice spre care era îndboldit — și în care vom admira, în același timp forma literară a lucrării lui Horațiu Dimitriu, stilul său de pictor, care vede totul în culoare :

„Soarele arde cu putere acoperișul casei, căldura înăbușitoare umple încăperea întunecoasă și prăfuită a podului. În fund, prin cuca ce dă în curtea bisericii \*), lumina pătrunde cu violența unui torent de lavă incandescentă și reflexul ei desprinde în clar-obscurul dimprejur, rețeaua câmpurilor și bănelor interiorului. Acolo, într'un amestec de geamantane rupte, de cufere desfundate, de mobile vechi, aruncate la întâmplare, de



CAR CU BOI : TH. AMAN

Desprindem din poezia „In pădurea a Băneasa“, două strofe pline de rație evocatoare :

*opresc deodată lângă o tulpină  
Adesea cu dânsa eu convorbeam  
Untea mi s'apleacă, inima-mi suspină  
Vind la fericirea ce o așteptam.*

*remișcare, pus pe gândire  
Locul acela stau neclintit  
Palpitații de mulțumire  
Aduc aminte cât am iubit*

*de departe și nimic nu-mi spune  
Fericirea ce o aștept...*

în poezia „Depărtarea“ :

*plecat tubito, lăsându-mi întristarea,  
eri neconținute ce-apsă pteptul meu.*

târzieri, marea sa iubire își atinse în sfârșit ținta, Aman uită toate suferințele anilor de așteptare și-și cântă fericirea :

*Dorita-i precedată cu înfocare  
Rugata-i din suflet pe Creator ?  
Ș'a ta dorință și așteptare  
Să se ivească la al tău dor ?*

*Dorita-i palate sau bogăție  
Rugând cu ardoare a poseda ?  
Și din întâmplare ce-ți place ție  
Pe loc, îndată, să fi se dea ?*

*Eu nici palate, nici bogăție  
Nici altele multe nu am dorit  
Numai pe-aceea ce-mi place mie  
Și ea, la dorință, mi s'a ivit*

*E dulce viața pe neașteptate  
Să vezi în brațe ce tu dorești...*

(Dorința)



lăzi răsturnate, din cari ies ceasloave bisericești și hrisoave scorojite și prăjite, presărate cu înflorituri roșii și albastre, micul Dache stă aplecat deasupra unui scaun fără spătar, improvizat ca masă și marchează în ceară diferite figuri ciudate. Șindrila și lemnăria cucii strălucesc, topindu-se, par'că, în tonuri arse de chihlimbar, de sânge de dragon și de șofran. Printre rupturile acoperișului, scapă câte-o dără de lumină care, prinzându-se în praful stârmit de micul ocupant, brodează întunericul catifelat al podului cu linii paralele. Câte-odată, lumina descoperă pe podea, jos, vreo bucată de hârtie sau de pânză albă și o topește într-o pată de aur aprins.

În această atmosferă, în care lumina încrustează toate colorile soarelui și toate reflexele nestimatele, lucrează cu sânge micul artist, nepăsător de înăbușcala stăruitoare. Ceara se topește, aproape, între degetele modelatoare. Forma crește și se desprinde puternic pe fondul închis. Aman are abia 8—9 ani. Seriositatea lui e surprinzătoare. Lui i se pare firesc să modeleze în ceara luată din biserică, de pe scaunul lumânărilor aprinse de bisericoși la intrare și să „facă” din ea chipuri de oameni și animale...



THEODOR AMAN

Nimeni nu știa unde stă dus cu ceasurile micul „Dache”. Abia mai târziu, mama descoperă ascunzișul, primul atelier al viitorului artist.

„La început, s'a făcut haz de această descoperire. Cu toții credeau că apucăturile lui Dache sunt trecătoare. Când însă mai târziu, coana Pepica văzu că micul artist își petrece vacanțele „zugrăvind” chipurile cunoscute, s'a gândit că desigur lucrurile nu trebuie să meargă așa departe.

„Unchiul Scarlat Paris nu era însă de părerea surorii sale. Coana Pepica nu vrea să știe nimic de părerea fratelui său, căci nu putea să-și închipuie că fiul ei, feciorul serdarului Dimitrie Aman s'ar putea face zu-

\* Casele Aman erau așezate în curtea bis. Sf. Troiță (Craiova).

## Intâlnire toamna

Dece plânge norul  
toemai acum  
când vreau să-ți ies în cale?..

La sărbătoarea întâlnirii noastre  
vreau veselie, soare.  
Dece să fie tristețe  
dacă te iubesc?..

Ca într'o cupă  
îți aduc în palmă, roade  
și vântul m'ascund  
în vâluri de praf.

Voinice cu pas greu  
ca legea iubirii,  
în luncă se întinde  
arama toamnei,  
cărarea-i învelită  
la fel cu balta  
la fel cu iarba.

Nu mai știu  
pe unde să trec..

Dă-mi mâna!

FLORICA MUMULIANU



grav ca acela care zugrăvisc pe bătrânul boer acum câțiva ani!

„Cele sortite micului artist vor fi însă mai presus de voința mamei!”.

În August trecut, cu prilejul împlinirii a 34 ani dela moartea lui Th. Aman, sindicatul artiștilor plastici a organizat un parastas — ceremonie pioasă, dar care, lipsită de participarea oficialității, a luat caracterul unei prăznuiri de familie.

Amintirea lui Aman obligă la mai mult. De aceea, e bine să se știe de pe acum că peste doi ani, la 29 Aprilie 1928, se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui Th. Aman. Cu prilejul acestui centenar, a cărui sărbătorire o dorim cât mai impunătoare, sperăm că vor fi împlinite și cele două puncte pe cari admiratorii lui Aman le reclamă de câțva timp: repararea muzeului din strada Clemenței și baterea unei plăci comemorative pe casa din Câmpulung, unde s'a născut marele nostru artist.

ALICE GABRIELESCU

### BIBLIOGRAFIE:

Horățiu Dimitriu, „Clipa”, An. III, Nr. 105—111, 120—124.

Dr. C. I. Istrati, „Th. Aman” (1904), broșură aniversară.

N. Iorga, „Studii și documente”, Vol. XXIV, Coresp. Serdarului Dim. Aman.

N. Iorga, Rev. „Ramuri”. Comentarii asupra scrisorilor lui Th. Aman către fratele său Alecu (aflate în muzeul Aman, din Craiova).

## Culegătorul de rouă

— Cine e la poarta cetății în sa  
asta împodobită cu ghirlânzi de săr  
toare?

Cine e acel ce vine cu trufia  
zdrențuită să picure amar în valul  
curiei?

De ești străin pășește mai departe  
încătușează bine umbra trupului tău  
iar dacă vinele îți poartă viața de fr  
nu ai ce căuta!

Blestemul întregii cetăți îți va înc  
ge deacuma sufletul și fășiile lui  
arde și mușchiul de pe stânci!

— Nu am venit la voi să cinstesc  
ceastă zi din cupe cu răstrângeri de s  
ge încheat.

Nu am venit la voi să tresar alint  
strălucirea auzului și n'am venit să  
puneți pe frunte semne de mărire.

... Un rătăcitor pe drumuri lungi  
fost întotdeauna.

Pe trupul meu nu au clipit nici o  
tă pietre cu zâmbete rare — doar s  
rele când mi se juca în plete.

Bogăția mea mi-a fost pământul,  
mântul, cu apele lui uneori de cris  
senine, uneori de lut, purtând mug  
răsvrătirii.

Arborii bătrâni la rădăcinile cărora  
desea ascultam poveștile lumii.

Scorborile în care mă afundam  
vieți în urmă, să ghicesc, ce va fi mai

Cerul, și el eră al meu; — Cerul  
pede pe care citiam măsura vrei  
din care culegeam în albastrele  
corola pleoapelor lacrimile lumii  
erau daruri sfinte din clipe adânc

Când ați venit în grădina mea  
pletiam un mănunchiu pentru voi:  
dădeam din răsădurile cele mai rare  
nu le cunoșteau parcurile voastre.

În seri dogorite, când veți int  
cadelnița mâinilor voastre să miresc  
sufletul și veți privi cu trupul încle  
spre glasta de foc ce asfințește pe z  
în tinda sfârșitului vostru vor ră  
fire de rouă din neștiutele mele gră

... Sara asta n'am venit s'o cânt  
tru voi!

LIBERALIE NETT

Din volumul „Seri adânci”.





# Romanța bucureșteană

## Târziu

Vechiul meu prieten Pupi Violeti este un curtezan de mâna întâi. Cum lese pe poartă, își aruncă ochii la dreapta și la stânga și, după direcția în care zărește imaginea primei fetei, își aranjează și el treburile, spre centru sau periferie. Nu e zi de la Dumnezeu, în care să nu-l poarte pașii prin străzile cele mai neprevăzute, pe urma unei fete, sau femeiuști viclene, care petrece pe scoteala vorbelor lui, dacă nu-l ia umbla în serios.

Dacă idila tinde spre centru, Pupi e încă discret, în apropierea necunoscutei, făcând o mutră serioasă, sau indiferentă, până când spectatori curioși se răresc și drumurile se umplu de cotiturile noroioase ale mahalalelor. Odată ajuns în mahală, însă, se schimbă boerul: fulgerător, și mărește compasul, tușește, începe să fredoneze ceva, aruncă bastonul pe braț, își sumete pantalonii și, nici una nici două: atacă.

Văzându-l într-o zi ocărât de o femeie — în calitate de vechiu prieten — am îndrăznit să-i spun pe leau: Bine, nene, nu te mai lași de comedii?!... Ai îmbătrânit, te-ai compromiș: nu mai merge!

Dar tot eu eșii păcălit, căci iată se-mi răspunse ticălosul: — Naiv te ești! Crezi tu că un om ca mine se ia după gura unei femei? Oare înstea mea, reputația mea, se compromiș, dacă-i vine uneia gust să mă ocă cu ou și cu oțet, în mijlocul străzii?... Mi-e foarte egal! Mă ocărăște una?... cotesc drumul și mă așez după alta; mă ocărăște și asta?... iulesc urechile, fac pe nisnaiul — o să mă bat cu ele pe stradă! — și i tuști după alta!

Într-o singură oră pot să dau, după împrejurări, zece, până la douăsprezece asalturi. Și aici am și eu socotele mele: să zicem că una se face că l'aude, alta intră într-o curte, alta face porc nerușinat, alta derbeleu ticălos și așa mai departe: una două, trei, șapte, nouă!... Dar eu nu disperez: într-o sumedenie de neune, trebuie să fie și un procent de femei serioase și gata afacerea! Cum ești, eu socotesc pe atâta la sută: dacă una din zece îmi primește amorul, sunt satisfăcut — Și, iată cum ești o zi nu-mi rămâne nefructuoasă. Îi dragul meu, trebuie să fii înarțat pentru viață! Omul, când porțeste la o treabă, ori o duce la bun fârșit, ori o lasă moartă!

Mă convinsese. Cu procedeul lui a sută, oricum ar fi stat lucrurile, m'vânat tot trebuia să-i pice în ghiață. Mă gândeam, scormonind trotuarul cu vârful bastonului, cu capul plecat, umilit de naivitatea mea: mult ece perseverența la om!... când Pupi mă deșteaptă, dându-mi o palmă la moalele capului, adică: sec ai ești! Și, aproape restit: ai năărăuile, vino să te 'nvăț carte! Și, ai mult pe sus, îmi făcu vânt în odegă „La doi Debrețini”. Hei băiaule... și eu am fost ca tine, dar

m'au învățat necazurile! Nimeni nu se naște învățat.

Gustai dintr'un țap, cu un aer pleoștit și supus, dar nu putui bea mai mult; figura lui Pupi, vechiul meu prieten, de astădată mă domina.

Ascultă, măi băete și bagă la cap, eu îți vreau binele, îți spun ca la fratele meu: omul nu trebuie să se descurajeze niciodată! Așa e viața: un pas înainte și doi înapoi!

„Și, într'adevăr, mi-a înșirat atâtea aventuri, atâtea cuceriri, încât începusem și eu să mă oțeresc: mă simțeam mai herbant și, în ceasul acela, aș fi făcut, sunt sigur, mulțime de victime, dacă n'aș fi fost reținut de el la berărie.



M. CELARIANU

— Cum ți-am spus, urmă Pupi, n'am avut nimic să regret, pe urma întreprinderilor mele amoroase. Dacă am fost uneori înfrânt, apoi providența a vroit-o, fatalitatea, și, înaintea fatalității, mă închin! Bea-ți țapul, să-ți spun și una teribilă, ca să vezi ce surprize te pot aștepta în cariera asta aventuroasă!... Tot așa într-o seară, mă luai după una, pe strada Viitor; era elegantă, frumoasă, bine și mi se părea mie că ar fi mers. După ce sondai terenul, dela distanță, cu flerul meu special mă apropiai și începui să o curtez. Nu mă respinse, dar nici nu mă încuraja — și, până în „General Lahovary” am mers aproape tăcând — Deodată numai ce o văd că se oprește în fața unei clădiri mari, toată luminată electric și, înainte de a împinge poarta, îmi aruncă o privire, care spunea destul, pentru a te băga și în foc. Curajos, îmi spusci în gând: am nemerit-o! și, dintr-o săritură, fui în curte, pe urma ei. O lăsa să intre ea mai întâi — e chestie de precauție — și, în timpul asta gândeam: am o mie cinci sute de lei în buzunar; îmi trebuie negreșit pe ziua de mâine, dar, la nevoie, ducă-se! Pe când sondam te-

Ho, ho! cu hohot lung să hohotim! Suntem nebuni și lumea 'ntreagă e nebună. Să rădem, hai, să rădem împreună. Că viața tristă, care o trăim. E doar un vis urit pe-un drum de humă. Și tot ce năzuirăm noi o glumă —

Ha, ha! Am plâns dureri în poezie. Și-am înălțat altare pentru zeț: Dar le jertfirăm turme 'ntregi de miei. Și n'am văzut ce cruntă nebulie. E să jertfești pentru o 'nchipuire. Pe care o numești Dumnezeire —

Cu hohot lung în templu-am să detun. Să se dărâme pietrele cioplite... Voi sfărâma visările n'florite. În sufletul meu aprig de nebul... Și 'n cerul cel înalt am să ajung. Străfulgerând cu râsu 'mi îndelung.

— În suflet m'am trudit adânc să sap. Și-am dezgropat mulțime de comori... Le-am aruncat pe drum la trecători, Apoi am vrut să-adun ca un satrap. Tot cerul risipit pe-oglinzi de lac... Și m'am trezit un cântăreț sărac.

Ha, ha! Și cântul meu era duios. Și plin de lacrimi. Nu 'l mai vreau acum! — Imi voi croi în lume un alt drum — Vreau cântul hohot lung, armonios, Să freacăte de dorul furios, Să hohotesc și să mă 'ngân. Cu chiote și gesturi de păgân.

...Mă văd cu mâinile încrucișate, Cum mă privesc în ape triste, surd. — Mă dor privirile-mi înlăcrămate... De mine 's ele-atât de 'nduoșate? — E atât de mult, de când uitai să râd!

EUGEN VICTOR



renul pe dinafară, o servitoare deschise ușa și, ca și cum aș fi fost de mult așteptat, mă introduse, grăbit, în hall, îmi luă pălăria și o porni înainte, până la o ușă pe care era gata s'o deschidă. Dar eu o reținui, cu aerul meu de gentilom și, făcându-i cu ochiul, îi strecurai în mână cinci sute de lei, înțelegi... pentru că toate lucrurile să meargă bine. Mi se păru că m'a înțeles și mi-a făcut semn din cap să n'am nici-o grije și, în fine, intrai... Cum îți spun... am intrat... Maică Preacurată, dacă aș fi știut! Unde crezi că eram, nenorocitul de mine?... Nici nu-ți trece prin cap, nici nu visezi: La „Societatea Protecția Animalelor”... Ascultă, măi și bagă la cap: Protecția Animalelor!... Am priceput numai decât după tablourile de pe pereți și din fraza ce auzii, intrând pe ușă, din gura unuia care făcea pe orator. Sala era înșesată de lume: femei bărbați, popi și toți ascultau cu smerenie, stând pe bănci, cu capetele

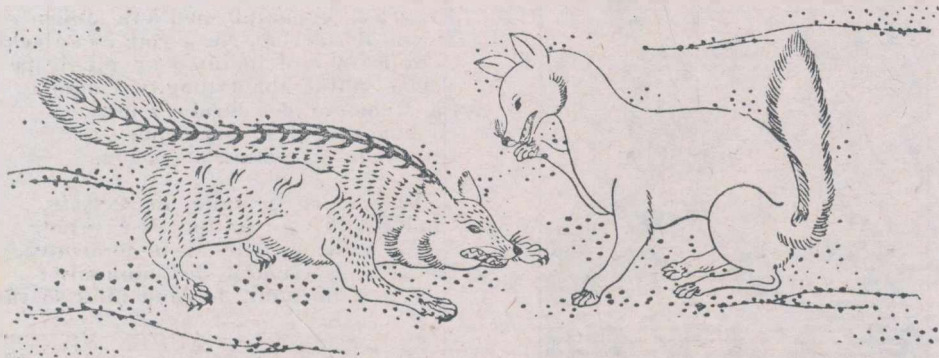


## SCRISOARE

Lui Zaharia Stancu

Dac'ai porni spre seară din satul tău sărac,  
Lăsând căsuța albă cu nalbe la cerdac,  
Ferit la mal, pe râul cu albaștrimi de cer,  
Te-ași aștepta în lotcă cu'n lipovan năier  
Ne vom lăsa pe ape așa la întâmplare.  
Iar Dunărea scotoasă, ne va sorbi spre zare,  
Și satele pe maluri ni s'or părea în cale,  
Târlele de m'oare păscând pe câte-o vale.  
Ne-or aștepta pescarii pe-amurg la chirhana,  
Din ciorba minunată, flămânzi vom ospăta,  
Ne-om duce și la Iani la han — iar cărciumarul,  
Zâmbind, cu evas sau votcă ne-o potoli pojarul.  
Și-atunci când luna'n ape se va svârli din cer  
Ne-om înturna în lotca mănăta de năier.  
Va flutura zăvoitul din flamuri verzi de ramuri,  
Pe Dunăre vor trece dubasuri negre, ciamuri,  
Ne vom răsni de ele trecând de fiecare,  
Și hanul, chirhanaua, se vor topi în zare,  
S'or zbate'n preajma noastră crăpenci și sămotei,  
Spărgând pusderii stele ca boabele de mei.  
Și rău-o să ne 'ndemne cu stropi de mărărint,  
D'ar din cauc sorbi-vom nu apă, ci argint...  
...Doi stărți mai albi ca luna sburând depe zăvoi  
Și-or flutura în treacăt, omătul peste noi.

RADU BOUREANUL



plecate, ca într'o catedrală. Persoana pe care o urmărisem ședea în picioare rezemată de pervazul ușii, la un pas depărtare de mine. Nimeni nu se ucliniști de prezența mea și nici nu s'ar fi putut una ca asta, dată fiind evlavia cu care era ascultată fiecare cuvântare. Nu mișca nimic, nu se auzeau nici răsufălările, în timp ce, dela tribună, o cucoană bătrână, cu guler de cauciuc, bărbătesc, un colonel pensionar, de intendență, un doctor uscățiv, ca un scatiu, cu membrele tremurătoare, zbierau cât îi ținea gura: animalele noastre iubite, surorile noastre dragi, prietenile noastre devotate! și altele și altele... Bine înțeles că nu eram prost s'ascult ce spuneau ei; dela început nu mă ocupai decât de doamna în chestie. Mă trăseseam încet-încet lângă ea, până când brațele ni-se atinseseră; din când în când o atingeam peste cot, dar cu aerul că o făceam din greșală și numai ochii trebuia să-i țiu fixați la orator, ca și cum l-ași fi ascultat nevoe-mare. Pentru a nu da nimic de bănuit, cum se îndrepta vreunul spre tribună și, chiar înainte de a începe să bată câmpii, eu o porneam cu aplauzele și aplaudă și aplaudă, de-mi făcusem palmele flăcări, nu altceva. Când striga cineva „bravo“, izbucneam la rândul meu: bravo, bis, trăiască, urrraaa!! Și, în vremea asta, coatele îmi mănăvrau pe lângă dansa, după alfabetul sentimental. De câte ori o

surprinsei privindu-mă și atunci dădai ochii peste cap, pusei mâna pe piept, dar nicio vorbă: nu era rost de nici un cuvânt! Tocmai vorbea o cucoană grasă, cu un glas pițigăiat și îmbrăcată într'o rochie sură, având talia și umerii garnisite cu cățeluși de culoare verde și, pe fiecare mână: o pisică închipuită mâncând un colac. N'aș fi băgat-o de seamă, dacă nu țipa de-ți lua auzul, bătând cu pumnii în masă și urlând: ajutor, ajutor, pentru animalele noastre de curte!... Ca un refren dezasperat, vorbele astea se repetau după fiecare frază și tocmai târziu, băgai de seamă că publicul se ridica pe rând, se scotocea prin buzunare și se strecura la tribună, depunând într'o mare cassă de tinichea, bancnote mototolite și întorcându-se, apoi, cu conștiința împăcată, la băncile încălzite. Curând rămăsei singurul din sală, care nu dăduse și evident, vocea oratoarei se ascuțea de astădată numai pentru mine. Mă uitai în toate părțile și-mi dădai seama că toată mulțimea aceea căsca gura la mine; câțiva mă fixau chiar, batjocoritor. Eu n'am obicei s'arunc banii în vânt, dar nu mai era nicio scăpare: mă lăsa în voia soartei, buimăcit și ajunsese asudat până la tribună. N'aveam decât mie de lei, neschimbată, dar ce era să fac?...

Oratoarea cea grasă îmi și întinse cutia, mestecând-o în fața mea,

ca și cum m'ar fi invitat să dau că de mult, că încape. Scosei, mia, o desfăcui, ca să se vadă bine — aruncai o privire cu înțeles spre damă în chestie — și îi dădai drumul în casetă, retrăgându-mă în colțul meu ca un cotoi leșinat.

Dama mă privi surâzătoare — văzuse că dispun — și-n cele din urmă îmi ziceam: cel puțin cu atât să m'aleg: fac și eu dragoste cu ea pe datorie. Și, la gândul ăsta, îmi măveni inima la loc.

În sală se făcuse mișcare: o damă probabil din 'nalta societate și care făcea pe prezidenta, trecea printr' bânți, cu un carnețel și, la fiecare persoană se oprea, puneă o întrebare și apoi nota pe carnet. Auzear în jurul meu, din când în când: da, da, mă rog, cu plăcere — și, când nobila doamnă fu în fața mea, nicio nu mai ascultai ce mă întreba; mă închinai, respectuos, surăsei autoamat, mă prezentai și promisei, la rândul meu: da, da, cu plăcere, madame!

Până aci a fost greu! În mișcare deslănțuită mi-a fost ușor să adresez obiectului dragostei mele câteva vorbe esențiale, strecurându-i și cartea de vizită, pe care o citi cu vădită bucurie.

După o pauză de gândire îmi șopti: la 10 jumătate, acum e zece. Am aranjat, îmi spusai, și începură să mă treacă mii de fiori. Discursurile reîncepuseră și se ținea lanț, dar acum adevărat că nu mă auzeam nicio vorbă. Mă furnica pri tot trupul gândul că, peste o jumătate de oră voi fi singur, cu dragă mea și voi gusta o fericire în stare să compenseze emoțiunile prin care trecusem. La fiecare minut scoteam ceasul, mă uitam la el, fără să văd și-mi venea să-l arunc în capul vorbitorilor. Dar, cu chiu cu vai, să făcu zece și douăzeci și cinci. Mă erau cinci minute. Doamne, care ocrotiț pe Isac și pe Rebeca, ajută-mă și pe mine!... Ardeam, nu mă puteam, scosei pardesiul, îmi șters fruntea, un minut trecea ca un veac... În fine!!!... Veni și zece jumătate!... Dar, în același timp, clpoțelul dela tribună sună sfredelito Dumnezeule, părere să fi fost, să aievea?... Nu, nu era părere. De tribună, doamna cu carnețelul, adresă publicului: d. Pupi Violeti, noul nostru tovarăș, va vorbi onratului public despre rolul pisicilor în stărpirea dușmanului nostru: șoricelul!...

Îmi veni să mă prăbușesc la pământ. Prăpădit mă uitai spre vecinul meu. Ea și încheiasă haina și, când a auzit despre ce era vorba, mă aruncat o privire fulgerătoare și iurită și fără nicio milă, trântind mi ușa peste picioare, eși. Dar, era să fac?... Nu mai aveam întotro. Publicul începuse să bată d palme și din picioare, un freamăt înălța din mulțime: la tribună, tribună!... Violeti, Violeti!... Doamna cu carnețelul se apropiase de nou, imbiator....

...Mă dusei să vorbesc!...

MIHAIL CELARIANU



# Clasicism și romantism

II

Prin urmare Fénelon și Rousseau, cel dintâi prin scufundarea în apele mistice ale quietismului, al doilea prin izolarea și regăsirea de sine, au inaugurat interiorizarea sufletească; iar prin evadarea în mijlocul naturii socotită după predicția lor pentru simplicitatea clasică ar fi pus bazele romantismului de mai târziu. Așa spun istoricii literari minierii precursorilor, Fénelon ivindu-se cu câte-va decenii înaintea lui Rousseau, ar urma după cea mai elementară inferență logică, ca cel dintâiu să fie adevăratul precursor.

Prima întrebare, pe care trebuie să ne-o punem, este aceea de a ști, dacă Fénelon aduce cu adevărat o altă mentalitate. Convertirea quietistă izbutise ca să-i modifice rezonanțele sufletești? Sau chiar dacă ar fi izbutit, clericul Fénelon începuse să fie altceva de cât un mistic, din care primele ediții apăruseră încă din evul mediu, sau chiar dela Plotin? De ce Fénelon precursor și nu făuritorii reformei religioase? Sau de ce ei, și nu un Sf. Francisc din Asisi cel înfrățit cu natura direct, nu prin formule ideologice? De ce nu pustnicii, sau primii creștini sfășiați de fiare în circurile imperiale, ca să-și scoată la lumină, prin sfărâmarea amforei plină de pământ a trupului flacăra sufletului înăbușită de plăcele lumestri?

De altfel s'a și susținut cândva, că geniul creștinismului sfărâmătorul de idoli și de viață trupestă, liberatorul de suflete din ghiarele cărnei, ar fi fost lespede de temelie a romantismului.

Mentalitatea nouă cu totul nouă creată de creștinism a fost însă o mentalitate colectivă condusă de „canoanele” culese din Vechiul Testament (Sfânta alianță a lui Dumnezeu cu Israel) și mai ales din Noul Testament (Sfânta alianță a unui Dumnezeu cu umanitatea păcătoasă prin intermediul lui Isus Cristos). Creștinismul izvorât din Noul Testament este o religie „revelată” cu care credincioșii organizați în biserică nu mai au libertatea individualității lor, ci obligațiunea ispășirii ca om, nu ca individ. Spiritualismul creștin, firește, superior prin aceasta tuturilor religiilor existente, ca și acelor care au fost, nu putea însă să încredințeze pe om în mâinile propriului său suflet. Biserica poruncește și creștinul i se supune pentru mântuirea umanității. Canonul fundamental al creștinismului este evitarea sub orice formă a sensualismului, de aci și goana bisericii împotriva artei dătătoare de plăcere chiar spirituală, dar în tot cazul alta de cât aceea a credinței.

De altminteri dogma, porunca bisericăască până la cel mai rigid formalism întovărășește, sprijinind orice fel de religie. O credință oarecare se poate reflecta în arta unui popor, dar ea va putea mai greu să călăuzească arta, dându-i un suflet nou pe cale pur bisericăască. O dovadă absolut peremptorie este instalarea clasicismului modern în mijlocul catolicismului francez intolerant ca orice religie.

În studiile aceleora, care au încercat găsirea precursorului romantismului este, credem o eroare ce a deviat soluționarea ecuației propuse. Romantismul presupune apariția unui suflet nou, sigur mult mai vechiu de cât Rousseau sau Fénelon, a unui suflet omenesc în bot cazul laic, produsul lent al unui proces de evoluție, pe care Schiller cel dintâiu l-a întrevăzut, când a făcut delimitarea dintre cei

vechi și moderni în studiul său despre „Poezia naivă și sentimentală” (1795—1796).

Schiller arată, cum puterea celor vechi consistă din determinarea obiectelor în finit (arta plastică), pe când modernii excelează în arta infinitului (arta poetică). Cei dintâi au imitat natura, ceilalți au idealizat-o.

Superioritatea modernilor în ceea ce privește ideile nu le este de un prea mare ajutor în arta plastică, unde trebuie în mod necesar să determine în spațiu cu cea mai mare precizie imaginea, pe care închipuirea lor a zămislit-o, și unde prin urmare trebuie să se măsoare cu cei vechi spre a pierde victoria. În materie de poezie modernii înving pe cei vechi prin bogăția fondului, prin tot ce nu se poate nici reprezenta, nici traduce prin scheme sensibile complete, într'un cuvânt, subliniază Schiller, prin tot ce se numește spirit și idee în opera de artă.

Individualizarea este caracterul anticului și idealizarea este forța modernului. Cea dintâi presupune naivitate în contact cu natura, a doua sentimentalitate. E natural prin urmare, ca în tot ce trebuie să ajungă la intuiția sensibilă, imediată și să lucreze individual, anticul să învingă pe modern. De altă parte, conchide Schiller, e tot așa de natural, ca atunci, când e vorba de intuiții spirituale, lumca simțurilor poate și trebuie să fie depășită și astfel anticul să sufere în mod necesar limite în materia sa și, că tocmai fiindcă e legat de aceste limite, anticul să rămână în urma modernului, care se poate libera de ele.

Poetul modern, adaugă Schiller într'o notă din prima ediție ce n'a mai apărut în edițiile următoare, trebuie să-și propună, ca pe deoparte să fie antrenat dincolo de realitate prin facultatea ideilor și pe de alta, să fie readus în datele realității prin instinctul reprezentării, căci prin însuși fenomenul acesta el intră în luptă cu sine însuși și nu poate termina lupta de cât admițând, ca regulă, posibilitatea reprezentării idealului.

Trecând peste această erarhie între arta veche și cea modernă, care se referă mai mult la elemente de conținut de cât la mecanismul pur estetic, ajungem la ceea ce constituie sâmburele gândirii lui Schiller: delimitarea între arta veche și cea modernă, între cea clasică și cea ro-

mantică, cea veche fiind obiectivă în esența ei, e naivă în înțelesul de supremă oglindire formală pe placa unei sensibilități pur pasive; cea modernă, este subiectivă, deci sentimentală.

Clasicismul francez este o revenire la modelele grecești, grație refluxului tardiv al Renașterii italiene. Epoca însă era depășită. Caracterul sentimental al momentului său istoric, sufletul omenesc îl dobândise încetul cu încetul după perimarea păgânismului și după însemnarea definitivă a creștinismului, pe cărări laice, nu la umbra bisericii.

Nu-și găsisse încă nici un teoretician care prin ideeașine și viața sa laică să desfunde din apăsarea tradiției înmugurierea sentimentală.

Acesta a fost rolul lui Rousseau în istoria literaturii universale.

Sentimentalismul în sine e anestetic.

Prejuziciata pe care o combate Boileau, sau Molière, dar mai ales Fénelon este un sentimentalism languros, fad, mătăș și călduț, deci inestetic. Dramaturgia lui Corneille, dar mai ales a lui Racine a produs însă estetizarea sentimentalismului în cadrul tragediei grecești.

Acesta e motivul, poate, pentru care clasicismul francez e oarecum artificial, și abstract, dându-ne cu toate, că ne găsim în fața unei veritabile manifestări artistice, aceea impresie melancolică de funciară incompatibilitate între elementul naiv și cel sentimental. Clasicismul naiv în esența lui devenise în secolul al XVII-lea sentimental. Era tocmai idealul artistic, pe care îl preconiza Schiller în mod postum și împotriva căruia se ridică Nietzsche când ne vorbește despre „socratismul estetic”.

Acesta e punctul pe care nu-l admitea Fénelon. Ar fi dorit ca Racine să fie Sophocles — nu Euripide — mai ales că pentru Fénelon prețiozitatea ambiantă ar fi putut surpa din gloria lui Racine. Fénelon nu admitea pur și simplu poezia sentimentală și dorea revenirea, imposibilă în fapt, la cei vechi. Mai era însă și clericul din Fénelon, care nu putea decât să blesteme amorul profan din dramaturgia franceză, fiindcă pentru el sentimentalism însemna amor profan: acuplare genezică, Brémond ca și Albert Schinz îl aclamă totuși pe Fénelon ca pe un profet literar: „Albină lacomă pentru toate lucrurile viitorului” a zis cel dintâiu. În realitate Fénelon a fost mai clasic de cât secolul al XVII-lea.

Acela care a scris „Le suite du IV-e livre de l'Odyssee où les aventures de



## Intr'o clipă de nimeric

Clopotul jertfirei mele va isbi'ntr'un miez de zi  
Și va fi un singur clopot nimeni nu-l va auzi,  
Ruga unui fier în care s'a oprit un glas de om,  
Putred ca un fruct ce cade dintr'o ramură de pom..

Greu pământul cu o daltă de titan se va desface,  
Viermii vor șopti sarcastic: Visul tău, eterna pace..  
Cântărind în mâini de oase bulgării de nțelepciune  
Voi găsi ce-i adevărul, adevăr ce nu se spune.

MATEIU C. ALEXANDRESCU





Newton, celebrul fizician, făcând odată — iarna — niște calcule, chemă servitorul și-i spuse că-i frig. Acesta îl mută, cu scaun, cu tot, lângă sobă.

Peste puțin timp se încălzește așa de tare, că strigă servitorului:

— Dobitocule, nu vezi că m'am fript aicea? Mută soba dobitocule!

Servitorul îi observă:

— Mă iertați, n'ar fi bine să vă mutați d-voastră cu scaunul?

— Așa-i frate, că bine zici. Cum dracu nu m'am gândit și la această soluție!

— Allo, domnul Tristan Bernard. Vă telefonez ca să știu dacă ați primit invitația mea la masă pentru astăzi?

— Da, am primit invitația, foarte gentil din partea d-voastră.

— Vă așteptăm căci veniți de sigur?

— Nu, nu... mulțumesc.

— Cum nu sunteți liber?

— Ba da, ba da...

— Atunci?

— Nu mi-e foame!

Lord Curzon, pe când era vice-rege al Indiilor, discuta într-o zi cu un înalt funcționar, un veteran care, pentru a întări punctul său de vedere voi să invoace, „cei treizeci de ani ai săi de experiență“.

Atunci lord Curzon răspunde cu tonul lui semeț:

— Eu nu sunt aci ca să mă închin în fața unei experiențe de treizeci de ani, ci pentru a-i îndrepta erorile!

Lloyd George, vorbind într-o zi despre home-rule, zise:

— Vreau home-rule pentru Anglia, pentru Scoția, pentru Wales și Irlanda!

Unul strigă atunci:

— Home-rule pentru iad!

— Perfect, răspunde Lloyd George, fiecare intervine pentru țara lui!

Socrate, în urma rugăminții unui flecar, ca să-l învețe retorica, îi ceru un preț de două ori mai mare decât celorlalți.

Palavrugiul întrebând de ce trebuie să plătească în doi, Socrate îi răspunde:

— Fiindcă pe tine trebuie să te 'nvăț și să vorbești și să taci!

RUD. A. KNAPP.

Télémaques, fils d'Ulysse" (1699) opera cea mai imbibată de mitologie veche, dar tot în atmosfera sentimentală a epocii, din care nu se putea smulge, era teoreticește înrădăcinat în poezia naivă a antichității, care dacă îi neliniștea puțin, din cauza păgânismului, îndatoririle sale de slujitor al bisericii creștine, îi mulțumea în schimb ura împotriva amorului profan grație discrețiilor anticilor în unele din operele lor de artă, față de marea taină genezică.

Poate că în „Télémaque“ se aude mai puțin acel „perpetuel grelot de l'amour“ cum spune Albert Schinz și mai rar. Poate că „une survivance stupide de la mièvrerie de Preciuses“ nu găsim în peripețiile fiului lui Ulyse, toate acestea însă ca și tot ceea ce întâlnim în operele sale de critică literară, fie că e vorba de „Dialogues sur l'Eloquence“ sau de „Memoire sur les occupations de l'Academie française“, fie că ne referim la

„Lettres à Monsieur de la Motte“, sau la celelalte amintite până acum, ne fac să vedem în Fénelon un așezat dușman al sentimentalismului.

Desigur că Fénelon ar fi admirat dacă ar fi trăit „Cloitre“ a lui Verhaeren, sau actul I din „Simone“ de Brieux, în orice caz „Curé de Tours“ a lui Balzac, chiar și sau mai ales „Abbé Tigrane“ de Fabre, dar ar fi anatimizat nu cu prea multă cordialitate „Notre dame de Paris“ a lui Victor Hugo, cel mai romantic dintre romantici.

Din Racine fără îndoială că trebuie să-i fi plăcut mai ales „Esther“ și „Athalie“, fiindcă numai aceste două sub raportul erotic pot sta alături de Oedip rege, Iphigenia și Hippolyt, după cum spune un critic francez modern.

Dar dacă ar fi citit Fénelon „La nouvelle Heloise“ și confesiunile lui Rousseau?

De fapt primele izbucniri ale sentimentalismului sunt foarte vechi, de aceea și delimitarea pe care o face Schiller nu e o delimitare absolută în timp. De altfel Fr. Nietzsche face aceeași demarcație între poezia dionisiacă și cea apolinică (Originea tragediei) renunțând cu desăvârșire la elementul cronologic. „Psalmi“ și „Cântarea cântărilor“ sunt cele dintâi mărturii de poezie sentimentală adevărate; dar cu un caracter strict religios; apoi sentimentalismul scapă din făgașul estetic aproape în tot timpul antichității din perioada de culminare, încearcă o restaurare în evul mediu fără rezultate prea fericite spre a fi izgonit aproape în timpul Renașterii.

În secolul al XVII-lea în Franța alături de restaurarea clasicismului, sentimentalismul printr-o derivare ușor de înțeles se refugiază într-o pură expresiune verbală: prețiozitatea.

Nici clasicii francezi n'au putut evita, cu toată dragostea lor pentru Sophocles, versuri de acestea în tragediile lor:

*Impatients desirs d'une illustre Vengeance  
A qui la mort d'un père a donné la naissance*

(Cinna I. I.)

În același chip eufuismul englezesc inaugurat de John Lyly întovărășește în timp apariția lui Shakespeare, primul romantic, adică cel dintâiu creator de poezie sentimentală adevărată, după cum gongorismul în Spania premerge lui Cervantes, sau marinismul în Italia, lui Metastasio și Goldoni. Eroarea pe care o face un Albert Schinz este mai ales credința că lupta lui Fénelon împotriva prețiozității ar însemna tocmai pregătirea literaturii romantice de mai târziu, ceea ce ar fi o pregătire a unui eveniment, luând atitudine împotriva germenilor săi. Or romantismul chiar și în epoca sa de afirmare categorică și generală, — după revoluția franceză — a păstrat ceva din prețiozitatea primitivă, adică din alambicarea sufletească grație subiectivizării sau a spiritualizării reflectată pe calea expresiunii verbale complexe.

De altfel pe de o parte toate derivatele romantismului, începând cu simbolismul ca și pe de alta, toate revenirile derivate către clasicism, adică realismul sau naturalismul se delimitează între ele prin prezența sau absența prețiozității, repetăm în înțelesul de alambicare sentimentală reflectată într-o expresiune verbală complexă, nu în acela de fard exterior, ca în literatura paralelă clasicismului francez citită în saloanele hotelului de Rambouillet, sau ca în acel imens roman sentimental al lui Honoré d'Urfé;

nici ca în poemul „Adonis“ al italianului Marini, care povestește în douăzeci de cântări dragostea Venerei cu Adonis, sau ca în sonetele și odele lui Gongora care ne vorbește de „pieptănătura umedă și ondulată a fluviului Guadalquivir“ (Sonetul LXX) și nici ca simetrismul verbal al lui John Lyly din „Euphues“.

Toată literatura aceasta constituie ultimul moment de ratare a romantismului încremenit în posibilitățile lui de afirmare de către artificialitatea vieții de la Curte în mijlocul căreia mai toți aceștia erau obligați să-și instrăineze lira protocolar.

Cel dintâiu care socotește Curtea ca o piedică pentru realizarea deplină, nu derivată a romantismului, adică primul care a înțeles din chemarea romantismului sinceritatea afirmării de sine fără legi exterioare menite să încorseteze uravânt franc, este Jean Jaque Rousseau. Fără să fi fost creator de artă, fiindcă romantismul propriu zis își găsește adevărata cale după revoluția franceză Rousseau este animatorul unei inventivități, în care literatura romantică de mai târziu a jurat încă de la primele accenturi. Rousseau i-a netezit cărările.

Și poate că nu e lipsit de interes din punctul acesta de vedere și faptul, că Rousseau a arătat înaintea tuturor pe cale de ideea estetică, în ce consista așa numita „viziune muzicală“ sau „audițiunea colorată“ adică tocmai mijloacele estetice în mod riguros romantice și refluie apoi de așa numita literatură nouă în timpurile noastre. Rousseau a șezăz explicarea acestor fenomene în procesul de analogie intersenzorială a imaginilor cinetice, de care ne-am ocupat cu un alt prilej. (Teoria imitațiunii în estetică).

Fénelon reprezintă în literatura franceză, firește, un moment destul de impunător și fără adausul calității sale de precursor al romantismului. El care inaugurează aproape secolul al XVIII-lea în țelul destul de limpede cum poezia în mijloacele sale tehnice nu poate rămâne locului dar era în esența lui un antirromantic categoric, după cum am văzut.

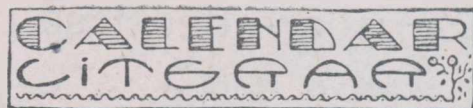
„De câtva timp“, zice totuși Albert Schinz în articolul citat, ne întrebăm mereu, care era originea concretă a acestui element inevitabil și atât de des deplasat în orice piesă de teatru în Franța începând cu secolul al XVII-lea: amorul. Niciodată nu ne-am fi închipuit un motiv atât de frivol și cu toate acestea, citim pe Fénelon certitudinea ne pătrunde este supraviețuirea stupidă a dulcagării prețioaselor“. Poate că clasicism însemnează absența acestui neconținut clopoteț al amorului, dar nu putem admite în nici un caz că Fénelon e un romantic fiindcă era un clasic că mai degrabă că nu era un romantic, fiindcă era un clasic.

SCARLAT STRUȚEANU





# COSTACHE CONACHI



Literatura românească dela sfârșitul veacului al 18-lea și până către 1850, când începe să-și ia înfățișare de literatură modernă; a fost produsul claselor boeresti. Acest fapt își are explicarea lui logică în organizația de pe acea vreme și în posibilitatea de liberă gândire și scriere a singurei clase care avea îngăduința să se manifeste.

Boerimea de pe acea vreme izolată de contactul cu pătura țărănească și deci și cu literatura poporană nu putea să aibă o limbă curat românească în scrisul ei. Imitația străină, grecească și apoi franceză o atrăgea mai repede, dându-i modele de inspirație atât în fond cât și în formă.

A vorbi pe acea vreme de o literatură românească cum fusese pe vremea cronicarilor; cari deși erau toți fiii de boer, dar aveau legătura strânsă cu simțirea pământului românesc; înseamnă a înțelege greșit o epocă a literaturii noastre.

În această atmosferă apare literatura Văcăreștilor în Muntenia și cea a lui C. Conachi în Moldova. Trebuie să ținem seamă însă de un fapt care își are importanța lui în aprecierea ce o facem asupra literaturii de atunci.

Scriitorii boeri au scris literatură numai din plăcere de a scrie și fără dorința de a o publica. De aceea forma scrierilor literare din acea vreme va fi foarte stângace și subiectele tratate destul de familiare.

Sunt convins, că dacă C. Conachi, cu toată lipsa sa de cultură literară mai superioară și de simț critic, și-ar fi publicat singur poeziile sale, le-ar fi redus la jumătate. Ar fi dispărut din opera sa, toate acele nume proprii de muze inspiratoare, care ne fac să zămbim astăzi cu multă plăcere când încercăm să le citim.

Dealtfel Costache Conachi a fost un boer foarte simpatic în viața lui și faptele săvârșite de el, pot prezenta o curiozitate și acum.

S'a născut la 14 Octombrie 1777 dintr'o renumită familie boerescă, în satul Țigănești din jud. Tecuciu. Tatăl său Manolache Conachi a dus o viață foarte ușoară risipind în petreceri toată averea părintească. Fiul său însă, crescut și educat destul de serios de profesorul francez Fleury numit și „le régicide“, a fost un om statornic și chibzuit. La trei ani după moartea tatălui său, întâmplată în 1803, reușește să-și cumpere o moșie și să adune tot ce a irosit cu atâtă libertate, tatăl său. Dealtfel în viața sa poetul Conachi a fost o fire serioasă și cumpătată.

În toate funcțiunile ocupate: prefect de Tecuci, prefect de poliție în Iași, membru în comisiunea pentru redactarea Regulamentului organic, ministru de justiție, inginer hotarnic Costache Conachi inspiră toată greutatea omului practic și seros. Acestea nu-l opresc însă ca în poezie să dea dovadă de multă naivitate și ușurință. Pregătutul și prudentul luptător al vieții publice a fost în poezie un nenorocit cavalier învins și subjugat de mrejele amorului. Din întreaga noastră literatură erotică el a fost cel mai nefericit și mai nedreptățit ostaș al zeului Amor.

A luptat cu credință până la vârsta de 72 de ani când copleșit de bătrânețe depune armele și se dă învins.

În această privință el a fost cel mai fidel canăreț al iubirei, mai fidel decât Alfred de Musset!...

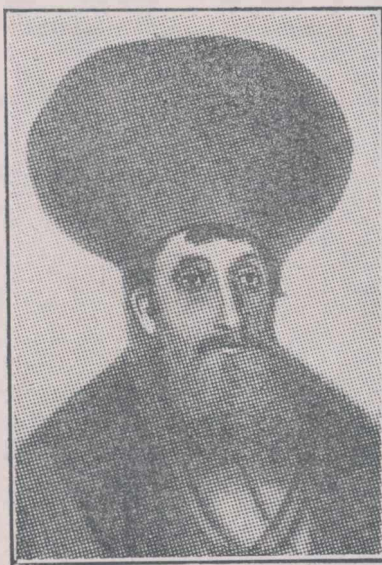
Dintre toate romanele sale de iubire, ce le putem urmări după stângacele sale versuri, acel închinat Zulniciei a fost cel mai sincer și mai de lungă durată.

Zulnicia era, după cum se știe, Smaranda Negri, soția lui Petrache Negri și mama mareului patriot Costache Negri.

A întâlnit-o pentru prima oară în vara anului 1810 la băile Slănicului.

Acest amor a fost platonice multă vreme, deși poetul a suferit mult din cauza lui și deși la 1824 iubita sa rămâne văduvă. De abia în 1828 Conachi se căsătorește cu ea. Nu are însă fericirea să o aibă mult, căci la 1831 Smaranda Negri moare. Atunci Conachi a scris poezia sa „Pe năvălie“ din care desprindem versuri simple, dar de adâncă simțire:

„Pe năvăli răstignită zaci,  
druga mea Smărăndiță!  
„Căci de pre pământ la ceriuri  
au sburat a ta ființă;  
„Nu vezi plâns, n'auzi suspinuri,  
de cele lumești departe,  
„O putere mai ai încă:  
că cu moartea ta dând moarte,  
„Mi-ai răpit orice simțire  
și dorință de alt bine,  
„Afară de unul numai —  
să mă îngrop lângă tine!..“



COSTACHE CONACHI

În 1834, a crezut un moment că poate fi el ales domn în Moldova, ținând seama de politica sa rusofilă. Dar nădejdea i-a fost spulberată odată cu numirea lui Mihail Sturdza. Poetul Conachi să retrage la moșia sa Țigănești, unde moare la 4 Februarie 1849.

Bagajul poetic al lui C. Conachi este destul de voluminos, ținând seama de împrejurările când scrie poetul. În afară de poeziile publicate în cele două ediții cunoscute dela 1856 și 1887 s'a mai descoperit în ultimul timp de d. C. Botez (Cf. „Viața Românească“ Iași 1906) încă vreo 76 poezii inedite.

Dar poetul C. Conachi are și o bogată activitate de traducător. Bine înțeles traducerile sale sunt făcute după opere care n'au avut nici o valoare literară remarcabilă și în afară de cele câteva tălmăcirii din „Metamorfozele“ lui Ovidiu sau „Discurs asupra omului“ de scriitorul englez Pope, ele nu pot prezenta nici un interes.

Poeziile lui Conachi, publicate după moartea poetului, au avut o răspândire foarte mare cu mult mai înainte.

Purtate de rătăcitorii lăutari țigani de pe acea vreme, ele au emigrat în totul cuprinsul Principatelor. Le-au cunoscut și Văcăreștii și Anton Pan, primii însușin-

18 Aprilie, 1880: A murit în București poetul C. Aristia.

19 Aprilie, 1885: A murit C. A. Rosetti.

1887: Apare în București „Lupta literară“, condusă de Barbu Șt. Delavrancea.

1898: T. D. Speranția a vorbit la Ateneul Român din București despre „Basmul și poezia“.

20 Aprilie, 1906: Apare în Craiova revista comemorativă „Traian Demetrescu“.

21 Aprilie, 1866: B. P. Hașdeu a vorbit la Ateneul Român din București despre „Filimon și Depărățianu“.

1867: C. Esarcu a vorbit la Ateneul Român despre „Educațiunea și politica“.

1882: A murit în București filosoful Vasile Conta.

22 Aprilie, 1866: Constantin Stamatii, Ioan Caragiani, Timoteiu Cipariu, Alexandru Hașdeu, Alexandru Hurmuzachi, și Gh. Bariț au fost numiți membri ai Societății Academice Române.

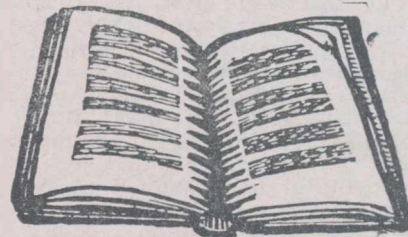
1867: Ioan Heliade Rădulescu a fost ales primul președinte al Academiei Române.

1897: A murit la Ghergani (jud. Dâmbovița), Ioan Ghica.

23 Aprilie, 1835: S'a născut juristul și istoricul George Ioan Missail.

1859: S'a născut în Ploești filologul Lazăr Șăineanu.

24 Aprilie, 1837: Apare în București „Cantor de avis și comers“ condus de Zaharia Carcalechi.



du-și câteva din ele, al doilea popularizându-le în antologiile sale „Spitalul Amorului“ etc....

În istoria literară românească poetul C. Conachi are un capitol destul de important, nu atât pentru valoarea literară a operilor sale, cât mai mult pentru pregătirea spiritului românesc pentru o literatură sănătoasă care s'a înjghebat imediat după el.

GII. CARDAȘ

## SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

1. — Opera, ediții:

1) Matilda, roman dela M-me Cotaine.. 1844.

2) Poezii, alcătuirii și tălmăcirii... Iași 1856.

3) Poesii, alcătuirii și tălmăcirii. Ediția a doua. Iași 1887, îngrijită de M. Pompeiu.

4) Scrisoare către Mitropolitul Veniamin în România literară“ Iași 1855.

5) Două scrisori de ale lui Conachi publicate de Gh. Ghibănescu în „Arhiva“ anul XIII.

6) Cf. manuscrisul 137 din Biblioteca Academiei Române.



## Scrisoare deschisă Domnului care glumește

SCUMPE PERPESSICIUS,

Aș vrea să fiu în stare să răspund articolului bipartit al amicului nostru sincer delectus, Scarlat.

Dar nu pot și să vezi de ce.

1. Mai întâi nu l-am citit. O afirm nu de formă.

2. Apoi am toată nădejdea că, prin deciziunea nr. cutare, din ziua cutare, a școlii cu estetică, instituit și bae de aburi din strada Nifon, s'a hotărât odată, pentru liniștea omenirei, că acest articol „e ca... calitate exultant, ca cantitatea exuberant și așa-și-asa din punctul de vedere al tonalității. Având, acum, și calitate, și cantitate și tonalitate, această producțiune a creierului nostru devine în mod fatal o **operă literară**. Dar odată stabilită ca atare, ea nu prezintă nici cea **sinteză** între om și natură sau suflet și obiectul prezentat lui, nici cea idee generatoare din partea schimbată a sistemului, nici acel punct inhibitiv dela capitolul dramei, care să facă din ea cea **ființă de sine stătătoare** care mere, mere, mere și să întoarnă tot de unde-o fost pucea, celuloidul acela admirabil, cea **ființă psiho-fizică**, în sfârșit, atât de extraordinară și simpatică, care nu e nici opera omului, nici a naturii, nici a mediului, și care poartă numele de **poezie**. Ne fiind poezie ea nu solicită contemplația noastră și deci, **oricât** s'ar strădui, de geaba, nu poate intra nici în categoria elegiei, odei sau epopeei, nici chiar — cu toată atenția datorită autorului — în categoria satirei.

E prin urmare, o operă în proză, o operă **prozaică** cu tendințe, dar numai cu tendințe poetice. Puțin, puțin, dacă autorul o ținea **mai** pe dreapta, opera era poetică și el: **poet**. Așa, ce folos, el rămâne numai: **scriitor**. Sub acest unghiu de vedere în această producțiune a creierului nostru însă mai e și alte caracteristici și neajunsuri care o face când superioară când inferioară. Astfel, neîmplinind condițiile lui „Pseudokinegetikos” și nici pe cele, mai teribile, ale „Sărmanului Dionis” nu e nici **nuvelă**, nici **schită** și cu atât mai puțin, **roman**. Sălășluind însă în sufletul nostru și **ne** mai fiind nicio categorie în care să poată intra, este evident că ne găsim aici în fața unei interesante și unice în literatura universală îmbinări măestrite, și că, aici încălzindu-ne cu duioșia ei, aici înseninându-ne cu tonalitatea ei măreață, aici fermecându-ne cu gingășia ei din speța grațioasă, opera în chestiune e o speță nouă, peccat de originală pe atât de specifică neamului nostru, a escului pur, cu înclinații de autobiografie și satiră amabilă.

**Eseuri ca acesta, în literatura universală, nu mai e.”**

3. În al treilea rând, din prizărirea numelui meu deacurmezișul articolului, mintea mea e prea puțin volnică să despartă seriosul de glumă. Aș putea și de data aceasta, spre liniștea omenirei, afirma după sistemul școlii că: ne găsim, din nou, în fața unei producțiuni a creierului nostru cu „conținut dublu”.

Dar în materie de glumă amicului Scarlat nu e un personaj dublu, ci multiplu:

a) O poznă — spre a începe cu cele recente — a sa, e de pildă, aceea de a se prezenta în curând, cum veți fi auzit, la docența de estetică dela Universitatea din București, și deci în fața unei comisii al cărei președinte va fi un profesor ca d. Gusti și în care s'a rătăci și vreun Pârvan, ca contracandidat al celui admirabil cap alic care e laboriosul Tudor Vianu și acelei minți iacuse,

profund onestă și perfect cultă, care e St. I. Nenițescu.

b) Pe ce temelii, veți întreba. Altă poznă. Fără să fi văzut în viața sa o pinacotecă streină, fără să fi auzit un curs de estetică, amicului Scarlat, ca membru blond și marcant al Institutului de Frumusețe al d-lui M. D., s'a specializat în Caragiale. E drept, deocamdată face numai „încercări”. Una a numit-o: teză. Doi ani a fugit după maestrul său să i-o primescă. Maestrul i-o tot ținea în ser-tar. Intr'o zi discipolul l-a întrebat: intru ce mă prigonești Doamne? După propria spusă a discipolului, acesta i-a răspuns: „cum să ții-o primesc dacă pe mine nu mă citezi în ea niciodată” (autentic). Tot după propria-i spusă, amicului nostru care la întoarcerile mele din streinătate mă întreținea cu fel de fel de glume pe socoteala maestrului pe care acum, în ajunul docenței, îl apără foc, — și-a luat manuscrisul acasă, l-a împănănat cu câteva citate Mihail Dragomirescu și a doua zi teza care nu era accesibilă în ajun, căpăta viza.

Ați zice că e o anecdotă. Nu, e **modul cum s'a trecut la Universitatea din București prima teză de doctorat în „estetică literară”** (sic), „Încercare asupra comicului lui Caragiale” — cea mai preastă carte scrisă în limba românească.

c) După gluma cu doctoratul, junele estet s'a gândit să se mai specializeze în ceva. Și-a ales, în continuare cu Caragiale, Imitația și Clarul Confuz. În două broșurele apărute de curând în vederea docenței și publicate la același Institut de Frumusețe, candidatul parafrazează onctuos capitolele respective din Croce. Dar pozna lui merge mai departe: viitorul docent comentează opiniile estetice ale Englezilor: Hutcheson, Adam Smith, Shaftesbury, E. Burke, Spence, Dugald-Stewart — pe care, lucrul ciudat, îi citează și Croce...

(Ce să mai spun de pudzeria de autori latini și greci, ale căror opuri în original, acest profesor cu 42 de ore pe săptămână și 3 pe zi la Capșa, 'ți le joacă pe degete!)

Ca om de știință — „știința literaturii” lui M. D. — dânsul citează și isvoarele. Care credeți că sânt aceste isvoare ale sale? Nici mai mult nici mai puțin decât edițiile din sec. 18, ediții prime, ale autorilor englezi citați! (cf. **Teoria Imitațiunii în Estetică** pp. 66, 67, 76). O singură dată, e drept, dânsul spune: „cit. după Croce” etc. (cf. p. 67). Restul se face că uită. Pas de-i spune, acum, că după codul științei literare, e o escrocherie să citezi cărți pe care niciodată nu le-ai văzut — și îl sfidez să afirme contrariul — scrise mai ales, în o limbă pe care nu o cunoști.

Discipolul ventriloc care, ca și maestrul său, își face o școală din a reda pe alt ton glasuri ce nu-i aparțin, va răspunde cu seninătate că n'a înțeles să..., că a crezut..., că, în sfârșit că a citat în glumă...

Supun însă acest caz oamenilor serioși din comisiunea ce va examina la docență pe acest june farsor și declar că, personal sau prin profesorul delegat al Facultății de Litere din Cernăuți, îi voi sesiza oficial la timpul convenit.

d) Cea mai frumoasă glumă Scarlat a făcut-o însă tot ca doctor. Până să-l elimine dela „Viitorul”, dumnealui scria acolo foiletoane literare, — cel mai grozav pasiv de ineptii din câte poate avea până acum un tânăr din generația noastră. Ca specialist în Caragiale, a ținut să-i „ierarhizeze” cu autoritate operele. În „Viitorul” din 10 Febr. 1922, specialistul deci, scrie:

„De aceea singura schiță cu adevărat „cazonă a lui Caragiale **Legea Progresului**, deși este superioară cu mult **Telegramelor** sau **D-lui Goe**, dar (admirati a-cest „dar”) prin individualizare a devenit poezie, ceea ce n'a reușit d. Brăescu!”

În același foileton, adresându-se lui Caragiale îi comunică, cu delirul liric al școlii cu estetică și celelalte:

„Ai avut noroc că ai scris **Legea Progresului una din cele mai puțin bune dintre schițele tale**, și că e vorba acolo de „un colonel și de un caporal, căci altmintrelea erai deci (admirati acest „deci”) pierdut”.

Se întâmplă însă că **Legea Progresului** spre nenorocul lui Scarlat nu e de loc schița lui Caragiale, ci a d-lui Brăescu. Ca și cu cărțile engleze pe care le citează autoritar, grăbitul ierarhizator nu se duse direct la această schiță ci o comenta pe baza unei fraze ambigue din prefața volumului **Maiorul Bojan** de care se ocupa în foileton și în a cărei cursă cădea: „Decât **Legea Progresului** n'a scris nimic mai bun autorul **Momentelor**” (Neobservând că aici se face comparație între Caragiale și Brăescu, Scarlat lua ambele opere drept ale aceluiași autor, Caragiale).

În răspunsul dat d-lui M. D. — în termeni drastici care vor fi mirat pe aceia care văd în profesorat un fel de ordin monahal și-i cer, prin urmare, ipocrizie cuvioasă și emascuțată acuratețe — citam pe elevii săi care cu câteva sisteme estetice într'un buzunar și fără o batiștă în celălalt, discută principii literare și între timp confundă pe Caragiale cu Basarabescu.

Revoltat, elevul prim al duiosului tambur major al „științei” literare române, mă corectează acum: „Nu cu Basarabescu, ci cu Brăescu!”

De altfel d. Eugen Lovinescu — acel om care n'o fi având nici „pic de simț critic”, cum afirmă, din prudență, D. M. D. — dar are mai multă inteligență critică decât toată „școala” sa trecută, prezentă, și viitoare la un loc, — e cel care a prins pe dragomirescian asupra faptului.

Un altul ar fi răspuns că școala din care face parte — și aceasta e chiar lozincă mihalachianismului — îl obligă să se ocupe numai de capodopere.

[Înțelegeți cum: capodopera se prezintă dela sine la fiecare din discipoli acasă și-i spune: eu sunt capodopera, te rog să mă studiezi și ierarhizezi. Discipolul nu întreabă a cui e, de unde vine, ce vârstă are, ce frați și surori; o ia frumuseț, o pune pe masă și o studiază în sine, dând a doua zi referatul în scris. La prima ședință plenară toate referatele se strâng și desbat, se trimite buletinelului și după punerea la vot se încheie proces-verbal cum că, omenirea să n'ăibă grije, fiindcă s'a constatat că opera în chestiune e o capodoperă!]

Ori **Legea Progresului** nu e o capodoperă, e numai schiță cazonă; specialistul în Caragiale e liber deci să o discute autoritar atribuind-o acestuia, specialistul în Creangă sau Brătescu-Voinștești, acestora!

Un altul, mai precis, ar fi răspuns că, doctor în Caragiale, dânsul nu înțelege să fie specialistul pur al operei, ci numai al... Comicului lui Caragiale!

Ei bine știți ce a răspuns fârtatul estet, d-lui Lovinescu?





Pur și simplu că a glumit, că a vrut să „ironizeze” acolo pe călugărul-toreador” (epitetul, pentru a cărui ineptie și lipsă de gust cineva merge direct la spânzurătoare, se adresează d-lui Lovinescu!) — „scriind întregul foileton în bătaie de joc”!

Glumă deci și când spune net că „Legea Progresului este singura schiță cazonă a lui Caragiale”.

Cu astfel de glume acest prost brigadier de literatură, blindat ca un tank prusac, cu toată agresiva imobilitate a formelor opace, penibil de vacuu și grav lipsit de talent, scrie și cele două articole despre Hamlet, înșirând devalma după apercū-uri franceze, critici și scriitori englezi de care habar n'are și înșelând numele lor cu al meu.

La astfel de ultimă glumă va fi vrând să-i răspund.

Nu, frate Scarlate, on ne m'y prend plus.

DRAGOȘ PROTOPODESCU

## Un răspuns

O faptură umană, unul zis Dragoș Protopopescu, zis Blebea, al cărui nume mi-e scârbă să-l scriu mai ales în urma articolului, pe care îl publică astăzi plin de balele răzbunării, după o polemică condusă de mine în chip academic, pretinde, că n'a citit articolele mele, fiindcă, firește, nu avea ce răspunde.

Domnul în chestiune e cunoscutul specialist în „engleză” dca Cernăuți și mirele, fugit în noaptea nunții cu regim dotal, de la Constanța.

Voiajul „de noce” l'a făcut singur, dar nu din economie ca jidanul din anecdotă, ci ca să poată vizita pinacotecile din lumea întreagă... în liniște pecuniară și după aceea să divorțeze.

La învinuirile aduse de mine, că a falșificat printr'un mincinos prestigiu științific problema hamletiană, domnul de la Cernăuți răspunde, că... are să-mi arate el mie la examenul de docență!

Și e cu atât mai interesant lucrul acesta, cu cât, față fiind și d. Perpessicius, stabilisem cu acel domn începerea pe cale doctrinară a polemicii.

În schimb însă, omul despre care e vorba, ca să dovedească în mod decisiv, că tribulațiile sale nupțiale n'au nimic de împărțit cu excocheria, inventează bătălii aduse de mine profesorului meu, că am 43 de ore pe săptămână, adică muncesc din greu în loc să mă fi însurat, ca să fug apoi în străinătate unde să fi primit ajutoare dela acei, pe care pe urmă să-i injur, așa cum face astăzi acest personaj de operetă, mimând cu solemnitate un rol de tragedie clasică.

E un sistem vechiu acesta. L-a mai înrebuințat, în altfel însă, și când s'a suit pe catedra universitară... fără să deue nici un examen de aptitudini și poate, că și astăzi face la fel, când pune a cale altă lovitură nupțială acest vâlv vesel.

E atâta degradare morală în modul cum își chivernisește viața omul acesta, că mijloacele sale de luptă nu mă surprind.

A injurat și a lingușit de când îl cunosco. Aceasta e poate singura mea vină: că am admis prietenia acestui șinistru om, care azvârle cu picioarele dinapoi ori decâte ori, crede, că prin aceasta ar putea înălța.

Intr'un articol incalificabil acest trist personaj l-a acoperit de insulte și pe l. Ovid Densusianu, unul dintre puținii oameni de știință de la noi, după cum și repetă rolul față de d. Mihail Dragomirescu, cu care a avut legături mărturisite hiperbolic într'o nesfârșită corespondență.



## Despre talent (Divagare pseudo-științifică)

Talentul ?

Inclinarea către o activitate deosebită, dar, socialmente, inutilă — provocată de prisosul simțurilor noastre.

O voluptate latentă, care va să devină activă, materializându-se.

Sunt atâtea talente, câte nume de prunci în terfeloagele stării civile: Iordache, Costin, Marin, Tănase...

Dar talentul singur, nu înscamnă artist.

Dela candela timidă, care clipocește și năzuie — până la artistul care, vâlvație impresionantă, crează, străluminând în spații și timpuri, e cale lungă, monstruos învălmășită de spinăriș urât, mătrăgune viclene, heleștec putrede și stânci năpraznice.

Oră cu oră, zi cu zi, ani de-a rândul, decenți întregi, drumul acesta ca să fie curățit, rânduit, netezit — cu perseverența și răbdarea unei cârțițe.

Cari vor fi, la urmă, beneficiile acestor constante, penibile, sfâșietoare strădăni ?

Cel care va să devină cu adevărat artist — nu se întreabă niciodată.

Însă acela care, îngrijorat de nesfârșirea trudnicei desfășurări, se va opri o clipă din migăloasa roboteală, ca să drămuiească, în balanța cugetului gospodăru, munca făcută și câștigul ce va să vină; ori acela, care se va bucura mai dinainte la nălucirea viitoare procopșeli — acela nu va izbuti să se cucerească pe sine, pentru ca, apoi, să poată cuceri pe alții.

Artă e floarea crescută în brazda pasiunii dezinteresate.

Nu este întreprindere născocită de mintea omenească, ori cât de întinsă și com-

Nu mai vorbesc despre păreri sale scrise despre mine, cu care a condus pe vremuri o revistă literară.

Cu un asemenea om însă nu stau de vorbă, chiar când în scrisorile, pe care mi le-a adresat de 13 ani încoace și, de care, pentru moment nu mă folosesc, pot găsi lucruri foarte interesante, mai ales pentru iubitorii de istorie literară. Și fiindcă acest junce sentimental (vezi poeziile sale) e amator de istorie literară, i-am servit numai câte-va din datele — și nu dintre cele mai savuroase — spre a-i servi la o autobiografie, fiindcă mi-e teamă, că la momentul oportun le va uita.

SCARLAT STRUJEANU

### EPILOG

Cetitorii noștri au urmărit — ca și mine — studiile și polemica pe temă hamletiană.

Incrucișarea de spade a trecut adesea prin inima mea. Prietenii mei — e adevărat că nu le-am cerut-o — n'au socotit necesar să mi-o eruce.

Dacă, în interesul științei am stat deoparte ca și Polonius, ascuns după perdele, ies cu un minut mai de vreme înainte ca întâmplarea să-mi rezerve soarta celebrului consilier.

Punem, deci, punct unei polemici dureroase.

REDACTORUL

plicată, unde disciplina, înalt riguroasă disciplină, să se simtă de trebuință — mai mult ca în arta plastică.

Între duhul nostru, care-și vrea oglindire exterioară, și între mâna noastră, care va săvârși și palpabila întru chipare, e necesară o metodinită și ideală legătură.

Mâna, la început bocceie, greoaie și recalcitrantă, ca să devină, cu vremea, instrumentul fără greș — orbește supus ordinilor minții noastre.

Sclav credincios, instruit și rafinat.

Dar între mintea noastră care izvo-dește și mâna care execută, stă ochiul nostru — străjer cumplit, verificator pozitiv, însă vai!... așa de nărauit, adesea, și viciat până la perversiune.

De când vedem lumina soarelui și până ne scoborim, pentru totdeauna, în tănițele subpământene, ochiul nostru se găsește într'o necontentit încordată activitate — de înregistrare și de supraveghere.

Inregistrarea se face direct sau prin sugestie.

Supravegherea e instinctivă.

O înregistrare ideală, este aceea directă, lipsită, adică, de orice intermediar suspect.

Și sunt atâția: cărțile cu poze, reproducerea celebre, almanahurile artistice, monografiile cu savanțile spună de zahăr, toate expectorările litho-tipochromografice, ale mașinismului contemporan, șerlatan și grăbit.

Literatura belletristică, povestirile moșilor și strămoșilor, conferințele cu proiecții, criticile artistice, cinematograful, conversațiile saloanelor literare, pathéfoanele — sunt agenții înregistrării prin sugestie.

Cele mai nefaste, pentru cariera artistului plastic, sunt însă sugestiile literare.

Deaceia, ochiul cere aceiași îndelungă și strânsă educație, ca și mâna. — Curățându-l de toată șgura suvenirilor străine, de noroiul perversității vizuale și de piețița roz-albă a poeziei ieftine.

Cu alte cuvinte, redându-i frescheța, istețimea primitivă.

Viziunea plasticului nu e de loc aceea a literatului.

Și nici nu trebuie să fie.

Exteriorizarea unei armonii poetice interioare — va cere alte procedee, alte materiale, altă logică arhitecturală, de cât exteriorizarea unei viziuni interioare plastice.

Între verb și piatră, între culoare și verb se întind pustiri infinite fără perspective unor țărături de întâlnire.

Plastica e clipă incrementivă.

Literatura, în genere, este succesiunea. Ele sunt rivale de moarte.

O contopire a lor, e monstruoșitate.

Cu toate acestea, și plastica și literatura pot ataca motive identice.

Și pot, chiar, îngădui, reciproc, împrumuturi de motive.

Cu o singură condiție: să nu-și confunde urzeala sufletească, să respecte puterea, vraja și independența materialului respectiv.

Aici — în această subtilă și categorică despăcare — rolul talentului personal — și numai al acestuia — se evidențiază lămurit, cu tăiușuri și străfulgerări de oțel.

Fiindcă sunt și talente, talente mari — dezbrăcate complet de personalitate.

Mintea lor e haos, sufletul lor bălci carnavalesc, ochiul lor priznă defectă și diformantă.

Numai mâna lor — lipsită de comanda supremă a minții organizate și de controlul ochiului, disciplinat feciorelnic — aleargă neobosită, bezmetică și suficientă.

N. N. TONITZA



# Cronica muzicală

Al unspezecelea simfonic dirijat de George Georgescu. Solist: Arthur Rubinstein. — (Sala Ateneului, 9 Aprilie 1926)



LA TEATRUL NAȚIONAL, „Tinerețe fără bătrânețe”, de Adrian Maniu și Ion Pillat.

Autorii și-au intitulat piesa, „poveste dramatică”. Și este într-adevăr o admirabilă poveste literară. E o fermecătoare poveste, ca fantasmă, imagini, subtilitate de cugetare și nuanțări de sensibilitate. E o împletitură de fire de argint, fine ca firul de păianjen peste basmul popular și universal al năzuinței către veșnicie, al „tinereții fără bătrânețe”. E în realizarea ei, răsfățatul însușirilor lui, Adrian Maniu, care nu se poate închina în normele de pedagogie ale genurilor literare. Și este aportul descriptiv, aproape plastic pictural, al lui Ion Pillat. E un basm frumos, dar nu-i piesă de teatru. Poate mai târziu, criticii literari, profesioniști ai analizei crâncene până la spintecarea tuturor amănunțelor manifestărilor scriitorilor, vor dibui în încercări de a arăta, care-i contribuția fiecărui dintre acești dioscouri, Maniu și Pillat. Până atunci, se înseamnă la rubrica cronicelor dramatice, că de scena Teatrului Național din București, s'a încercat risipirea unui val de poezie și publicul nu s'a emoționat. O, nu se gândește nimeni să constrângă publicul în acuzări, căci este obștească aproape constatarea, că publicului îi e drag teatru cu acțiune, cu intrigă, cu o lume, care să trăiască în carne și oase, pasional, ca și el. A involbura publicul cu probleme mari, ca sbaterea dintre „niciodată și totdeauna”, a-i smulge încrederea naivă și necontrolată în veșnicie, spunându-i că pe lângă celelalte deșertăciuni, e și „deșertăciunea veșniciei”, ori a-i înlesni dorul proaspăt și direct al dragostei ce se câștigă repede, cu himera cititoarei de stele, e a-i arunca o ironie obositoare. Și totuși ce frumoasă-i povestea înșirată de Adrian Maniu și Ion Pillat.

Poetul a poposit într-o noapte la un han. Acolo e o fată pe lângă hangiu. Fata îndrăgește pe poet. Vine și un în-

Impresurat de ecourile larmei laudative din gazetele franțuzești și de inviorătoare bunăvoință a admiratorilor, George Georgescu reapare pe estrada Ateneului bucureștean tot așa de întrepid și sigur de sine cum ne-am obișnuit a-l cunoaște și cum încearcă acum a-l cunoaște presa Parisului. Te-ai aștepta ca după „un succes excepțional și bine meritat” — cum proclamă Adolphe Boschet succesul obținut de Georgescu la Paris dirijând orchestra Colonne în Duminica Floriilor — artistul nostru să se resimtă de o firească oboseală. Nu! George Georgescu își ține statornic drumul său, cu toate ponoasele de fragilitate ce ar putea fi atribuite unui interpret atât de valoros, dar care totuși s'at ține să-și adâncească concepția stilistică a pieselor ce dirijează. Dar Georgescu rămâne același în execuțiunile sale, cu aceleași vreri interpretative — care, de altfel, pot fi cu totul contestabile — și mai cu seamă, plin de încredere în ceea ce face, energetic, și nemoleșit de realele succese pe care le are.

Asupra celui de-al unspezecelea simfonic de estimp, care de fapt prilejuește aceste rânduri, nu am fi putut să ne oprim fără să facem constatările de mai sus și să însemnăm aci sporirea prestigiului artei muzicale românești în străinătate, grație artei de dirijor a lui Georgescu. S'ar cuveni poate, și de astădată să semnalăm cum romantizează Georgescu simfonia Beethoveniană. Mai ales simfonia I, executată la acest concert, care este clădită în lumea clasicului, în arhitectura și în pământul lui Haydn și Mozart, este eredită, dintre simfoniile beethoveniene cea mai improprie de a fi tratată cu svânturatecul patos romantic. Inșă o altă observațiune ne-am îngăduit să facem și aceasta, nu în privința interpretării, ci a alcătuirii programului. S'a îndătinat anume, la simfoniile noastre bunul obicei de a fi înscrise pe programe din lucrările compozitorilor români. Datorăm, în privința aceasta, recunoștință maestrului Georgescu, care arată interes și depune atâta tragere de inimă — pentru creațiunea muzicală ro-

mânească. Numai că în sesiunea actuală, de câte ori au fost prevăzute în program produse ale creațiunii originale românești, tot de atâtea ori au fost prevăzute și nume de virtuozii. A fost cazul lui Andrieu, Filip Lazăr și acum Jora, puși alături — sau față'n față — de Sirota, Béla Bartok și Arthur Rubinstein. Sunt, de sigur, la mijloc simple coincidențe, care au însă darul de a reliefa până la disproporție și discrepanță indoitul aspect al exercițiului artei muzicale: creațiunea și interpretarea. Publicul, atras spre senzaționalul virtuosismului, rar își menține deplina luare aminte pentru compozitor și pentru opera de artă în sine, iar când este vorba de prime audițiuni, dificultățile de apreciere cresc considerabil, fapt care căsunează afirmării fragedei școli muzicale românești. Înțelegem bunele intențiuni ale organizatorilor simfonicele noastre de a alcătui programe cât mai variate și cât mai atractive; suntem convingi de sollicitudinea, dovedită de altfel, creațiunii românești și socotim că o primă audițiune de compoziție autohtonă trebuie considerată cel puțin tot atât de atractivă și de interesantă ca viteza digitală și searbăda virtuozitate a cutărui „serbătorit”.

În afară de simfonia în Do major de Beethoven, programul acestui al unspezecelea simfonic mai conținea poemul lui Richard Strauss: Moarte și transfigurare și „Poveste indică”, poem simfonic de Mihail Jora. Solist la acest simfonic a fost pianistul Arthur Rubinstein, care a interpretat cu desăvârșite resurse tehnice, dar fără prea pronunțate intențiuni stilistice Concertul în si bemol de Brahms.

G. BREAZUL

## EXPOZIȚII

Mozart — Lazăr — Hugo — Poitevin  
Scheletti — Kotzebue.  
Căminul Artelor — George Dumitriu.  
G. Petrașcu (18 April — 16 Mai).  
Cartea Românească — M. Georgescu.  
Mogoș — (25 April — 10 Mai).  
Atenu — Filotti.

## Buletin bibliografic săptămânal \*)

de AL. SADI IONESCU

### 087.1 LITERATURA PENTRU TINERIME

**Bucureanu** (Zoralia). — Teatru educativ. 1. Avocatul copiilor. 2) Nu mă boresc. București, (Tip. Naționala, Jean Ionescu & Co.), [1926], 32 p. (Biblioteca tinerelor vlăstare No. 2).  
**Sadoveanu** (M.). — Povestiri pentru copii. București, Editura revistei **Pagini agrare și sociale**, 1926, 111 Fig. Lei 45.

### 1. FILOZOFIE. MORALA.

**Hodorobă** (Preot N. V.). — Din umbra satelor. Iași, (Tip. Viața Românească), 1926, 75 p. Lei 16.  
**Manual de Teorie pentru Educația morală, militară și patriotică.** Turnu-Severin, (Tip. **Minerva**), 1926, 79 p.  
**Speranția** (Eugeniu). — Cartea omului practic. (Douăsprezece scrisori filo-

zofice). Ediția II (Revăzută și adăugită cu o prefață). București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 96 p. Lei 5. (Biblioteca pentru toți 994).

### 38. COMERȚ. TRANSPORT.

**Convențiune internațională** cu privire la transportul de călători și bagaje pe căile ferate. II. Convențiune pentru transportul mărfurilor semnate la Berna, la 24 Noembrie 1924. București, (**Impr. Statului**), 1926, 102 p.  
**Karadja** (Constantin I.). — Informațiunile comerciale. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 31 p.  
**Tonegaru** (Const. C.). — Marina comercială. București, (Tip. **Adevărul**) 1926, 30 p. Fig. Lei 60.

### 63. AGRICULTURA

**Almanahul** revistei de educație agricolă Câmpul Brăilei 1926. Brăila, (Tip. **Românească**), [1926], 112 p. + 27 pl. Fig. Lei 20.  
**Chimpu** (V.). — Progresele agriculturii

în țările civilizate. București, Editura revistei **Pagini agrare și sociale**, [1926], 28 p. + 1 pl. Fig.

**Demetrovici** (M.). — Anuarul horticulturii române. Adressbuch aller gärtnerischen Interessen Romäniens. România kertészeti-cimtára. 1926. Timișoara, (Tip. **Cartea Românească**), [1926], 62 p. Lei 100.

**Hogaș** (C.). — Observațiuni asupra Varietăților de Struguri din Podgoria Huși. Huși, (Tip. **Zanet Corlăjeanu**), 1926, 16 p. + 4 table.

**Anuarul** corpului tehnic silvic pe anul 1925. București (Tip. **Naționala**, Jean Ionescu & Co.), 1926, 127 p.

**Florescu** (M. P.). — Pădurile României. Conferință rostită în seara zilei de 20 Decembrie 1925, în sala Ateneului Român din București. București., (Tip. **Naționala**, Jean Ionescu & Co.), 1926, 39 p.

**Tofan** (Pavel). — Monografia zootehnică a județului și orașului Cluj. Cluj, **Comisiunea zootehnică**, 1926, 26 p. Fig.

### 7 ARTE.

**Balș** (G.). — Bisericile lui Ștefan cel Mare cu un rezumat în limbra franceză.

\* A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.



ător, cu inderlețiri de critic literar. Acestea e înfățișat cu un crud și brutal realism. E didactic și neînțelept, dar se anină de producția poetului, ca să-și afirme existența și să-și iștigne gloria. E latura cea mai pămânsă a deșertăciunii, căreia i se poivesc toate ironiile. Trec pe la han și umnezu și Sf. Petru, cari încurajează sul poetului și goana lui spre năzuin-veșniciei, a „tineretii fără bătrânețe”. Petul ajunge la cititorul și cititoarea stele, apoi sus pe stâncile imaginaire credinței, și apoi jos în cimitirul surinții. Calea spre veșnicie duce prin edintă, iubire și suferință. Dar pe drul acesta, intră în codrul vremii, un- clocotește amintirea și poetul se în- arce în lumea, din care a plecat. Cri- ul nu l-a putut de mult urma.

Aceasta-i povestea. Ciocnire drama-ă nu-l. Personagiile sunt simboluri, re se integrează cu tablourile, pe care recția de scenă a d-lui Soare, le-a reat cu o mare măiestrie. Despre roluri n'as putea spune, că sunt stinute, sau interpretate, ci simboluri- din basm sunt înfățișate prin anume tiști, cari povestesc mai artistic, ori i puțin povestea încercată de gânduri vibrantă de sentimentalitate. Așa, au povestit frumos d-ra Puia Io- sc, d-nii Vraca, Calboreanu, Barbe- n și d. Mărculescu a fost într'adevăr critic pitoresc, — poate prea asemă- tor cu un critic, pe care toată lumea cunoaște, ca pedant și ironizat.

### Teatrul Popular „Sora cea uratecă” de Vladimir Perzynski

ună și frumoasă piesă. Mi-ăș îngădui spun, că a și fost jucat bineșor. Dacă erilor artiști dela acest teatru li s'ar lat mai multă atenție, piesa ar fi fost ată într'adevăr bine. Dar au fost lă- i să se sbată în timiditatea lor și să ze prea mult îndemnurile de școală t în pronunțare, cât și în ținută. To- am relevat distincția talentelor d-ne- Nelly Caraciony și Valeria Pleșoianu. ), Cristobald e destul de viciu, dar și tul de lănar, ca să nu depășească e- librilor necesar rolurilor.

preciez foarte simpatic pe d. Șuba, că- ai recomand să împrumute chiar și ul d-lui Ionel Manolescu, dar să dea aspectul personalității sale. Cred se- i în talentul d-lui Șuba.

Piesa lui Perzynski e o strașnică satiră, realizată frumos și susținută cu o grada- ție interesantă de emotivitate.

E o satiră îndreptată împotriva acelor făjarnici moralști față de alții, cari se arată îndârjiți condamnatori ai celor cari ies din cadrul puritanismului mora- vurilor de aparență corectă și tradițio- nală, dar în fond, în intimitate, sunt pă- cătoși ca toți păcătoși.

Enric Topolski are de soție pe Elena, — o doamnă strașnic de moralistă față de alții, deși are un amant, pe care-l între- ține bănește. Enric are și un frate, pe Ionel un tip de lichea și pierde-vară, ară- tându-se și el grozav de moralist, Mora- lista d-nă cu bărbat și cu amant, d-na Topolski, nu poate îngădui cumnatei sale, Maria, care și-a părăsit brăbatul, pe care nu-l iubea și s'a dus la Viena să... iu- bească și să trăiască, — să revină în Var- sovia. Le-ar face familia de răs.

S'a deslănțuit o adevărată furtună de indignare când familia Topolski a aflat că Maria a venit să-și revadă copilul. Toți strigă să plece femeia, care le compro- mite numele. Ba și o fetiță de școală, verișoara lor, Ada, se amestecă cu toată dispoziția de perversă intrigărie în acea- stă chestiune.

Se află, că Maria e moștenitoarea fos- tului său amant bogat dela Viena, Toată atmosfera se schimbă. Tot felul de aten- ții, de griji, de dragălaşenii față de Ma- ria. Dar Maria a refuzat moștenirea. Din nou vuet de indignare. Din nou mora- listii condamnă și Maria e izgonită.

Ce adânc înțeles are satira aceasta a- supra tuturor făjarnicilor. Și ce bine a făcut Teatrul Popular că a reprezentat-o.

D-na Caraciony a fost Maria; d. Șuba fostul ei bărbat; d-na Wauwrina soția lui Topolski; d. Cristobald fratele lui Topolski — licheaua; G. Damian, To- polski.

B. CECROPIDE

### RASPUNS UNEI INSINUARI

D. Romulus Dianu, din grupul „Cetă- ții literare”, ne trimite următoarele rânduri, drept răspuns unei insinuări de plagiat, apărute în „Adevărul literar”:

Foi de temperatură pentru actualitatea intelectuală e greu de ținut. Un mijloc mai practic este în acidularea unei notițe polițiste, spre hazul ignoranței.

În Nr. 279 al *Adevărului literar* apărut la 11 Aprilie un oarecine insinuează sub titlul de „Reminiscență” un plagiat pe care subsemnatul Par fi înfăptuit, depe o poezie a d-lui T. Arghezi. Știu că susnu- mitei publicații i-ar fi folosit moralmente mai mult dacă poezia mea li s'ar fi părut că seamănă cu vre-una a d-lor G. To- pârceanu sau O. Cazimir. Faute de grive, on mange de merle...

E în această chestiune sau prostie multă, vastă ca deșertul și masivă ca Himalaia, sau rea credință. Într'adevăr, care e procedeul poliștii? Poezia mea are două rime și patru cuvinte identice în poezia d-lui T. Arghezi. Ideea, esența poetică a ficcării, diferă contrastant. Ceeace consti- tute în ambele bucăți poezia a alunecat ca undelemnul printre degete noduroase de băcan. Suspiciunea nu mai e cu pu- tință pentru cititorul inteligent. Adevă- rul literar știe însă cui se adresează.

Care era procedeul cinstit?

1) Mai întâi trebuiau reproduse inte- gral ambele poezii (cari sunt scurte).

2) Trebuia citat numele revistei în care a apărut poezia mea (*Cetatea literară* Nr. 2, Februarie) pentruca un control al ci- titorului să fie cu puțință.

3) Insfârșit, nota perfidă trebuia sem- nată pentru stabilirea identității acu- zatorului.

Pe teren dueliștii își strâng mâna și-și schimbă cărți de vizită. Ori nota era semnată X. Ce meserie ai d-le X?..

Oricum din vulgaritatea scrisului se poate ști ușor numele autorului ei. Dl M. Sevastos, entitate egală cu necunoscuta algebrică X, este unul dintre cei mai die- tinși înăcriși ai lașilor. Cu limba încă murdară de creionul chimic, corectorul e azi în fruntea Adevărului literar. Crite- riile dela conducere ale revistei sale s'au ilustrat definitiv prin înlăturarea unui literat dela conducere și intronarea a- cestui domn Sevastos.

Am făcut și această precizare pentrucă nota avea un à travers polemic care lo- vea în *Cetatea literară* nu în mine. Adevărul literar are aerul să spună ca la ușa dughianei: „Cine cumpără dela vecinul meu, toată viața-i merge rău”. Este eterna fire a fenișienilor sterpi cari trăiau speculând aparențele vulgului a- rian.

ROMULUS DIANU

Avec un résumé en français. Bucu- rești. **Comisiunea monumentelor isto- rice**, 1926, 331 p. Fig. Lei 480.

ga (N.). — Les variations du type de la vierge dans le vieil art roumain. Prague. **Seminarium Kondakovia- num**, 1926, 34 p. + III pl. Fig. Lei 30.

### 8. LITERATURĂ.

rea (I.) (C. Dobrogeanu). — Studii critice. Ediția treia. Vol. II—III. Bucu- rești. **Universala** Alcalay & Co., 1926, 2 vol., 349 p. Lei 70 (II); 411 p. Lei 90 (III).

ciuc (N.). — Heinrich Heine in der rumänischen Literatur. Cernăuți, (Tip. **Glusul Bucovinei**), 1926, 80 p. Lei 40.

### I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

ariu (Leca). — Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu. Conferință ținută în 14 Faur la „Liga culturală” din Suceava. Cernăuți, (Tip. **Glusul Bucovinei**), 1926, 56 p. Fig. Lei 35.

#### a) Poezie.

taru (V.). — Stropi de rouă. Versuri. Ediția II-a revăzută și adăogită. Bu-

curești, **Cartea Românească**, [1926], 160 p. Lei 35.

#### b) Teatru.

Hasdeu (B. Petriceicu—). — Răsvan și Vidra. Poemă dramatică în cinci cânturi. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 160 p. Lei 12. (Biblioteca pentru toți 449—450).

#### c) Roman. Nuvelă.

Gradu (Tiberiu). — Văltorile vietii. Nuvelă. Cernăuți, (Tip. **Glusul Bucovinei**), 1926, 36 p. Lei 30.

Odobescu (Al.). — Mihnea-Vodă cel rău și Doamna Chiajna. Scene istorice din cronicile românești. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 127 p. Lei 12 (Biblioteca pentru toți 406—406 bis).

Pop (Vasile). — Fleacuri (amintiri duioase, schițe și nuvele). Ediția a pa- tra. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 80 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toți No. 11).

Zamfirescu (Duliu). — Anna (ceace nu se poate). București **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 184 p. Lei 12. (Biblioteca pentru toți 1010—1011).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSA.

Courteline (George). — Taina familiei

(Boubourouche). Comedie în două acte. Liniștea casei. Comedie într'un act. Traduse de A. Basarabescu. Bucu- rești, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 82 p. Lei 6. (Biblioteca pen- tru toți 1105).

Sienkiewicz (E.). — Quo vadis. Ediție completă. Traducere de Haralamb G. Lecca. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 524 p. Fig. Lei 40. (Biblioteca pentru toți 141—146).

#### 91 GEOGRAFIE.

Rosetti (Radu D.). — Din Egipt. Note din călătorie. Ediția IV-a. București, **U- niversala**, Alcalay & Co., [1926], 251 p. Fig. Lei 50.

Stănciu (Eugeniu D.). — Schiță mono- grafică a județului Lăpușna. Chiși- nău, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 100 p. Fig. Lei 50.

Stroescu (V.). — Dobrogea nouă. Pe căile străbunilor. Vol. III: Siliștra. Comuna Ghiaursuiciuc cu 3 sate. Comuna Duranculac cu 13 sate. Comu- na Șabla cu 8 sate. Comuna Garga- lăc cu 14 sate. Comuna Duvaniuvasi cu 13 sate. Fotografii de V. Stroescu. Bazargic, Editura tip. **Comerciala**, Iv D. Smocof & Co., 1925, 134 p. Fig. Lei 60.



# E C O U R I

## PREMIUL DE PROZA

□ Comisiunea pentru decernarea premiului de proză, 5000 lei a început cercetarea celor 217 manuscrise sosite.

## SCRIITORII

□ Romanul d-lui C. Ardeleanu, din care am publicat un fragment, anunțat întâi sub titlul: „Căderea Oamenilor“ apare peste câteva zile și se va numi: **Diplomatul, tăbăcarul și actrișa.**

□ A apărut în editura literară a Casei Școalelor, Nița Galantonul, comedie în trei acte de d. St. Mihăileanu-Stempo.

□ D-na Natalia Negru continuă publicarea traducerii integrale a basmelor lui Andersen. Au mai apărut în publicațiile Casei Școalelor, și cu ilustrații de V. I. Popa vol. III; **Brosuța și aite povestiri** (lei 25) și vol. IV, **Privighetoarea și alte povestiri** (Lei 30).

□ În tiparul „Glasul Bucovinei“, a apărut: **Heinrich Heine în der rumänischen Literatur** de dr. phil. N. Teaciu. (Cernăuți, 1926, Lei 40).

Lucrarea tratează în două capitole speciale despre: traducătorii români ai lui Heine și despre influența lui Heine asupra literaturii române, după ce într-o succintă introducere amintește traducerea din literatura germană în românește.

## REVISTE

□ **FAVONIUS**: „Revistă pentru studii literare clasice în dezvoltarea lor și în legăturile cu literaturile moderne“ (vol. I fasc. 1—2 Craiova, Febr. 1926).

O publicație surprinzător de frumoasă: intenții, organizare și tehnică. Vom însemna dela început numele alcătuitorului; **N. I. Herescu**, care se adaugă cu tineresc elan și frumoasă pricepere a celei minorități pentru care clasicismul e o bine facere sufletească.

Venind după **Orpheus**, revista de studii greco-latine, care apare de o bună bucată de vreme, **Favonius**, promite să stârnească „în studiul literaturilor clasice, un vânt nou de primăvară, de tinerețe, de actualitate“.

Tot ceea ce se spune în judiciosul „cuvânt înainte“, este foarte adevărat și cu privire la semnificația modernă a clasicismului și mai ales cu privire la nevoia de renovare în materie de traducere, a latinilor, în românește.

Din „**Irlica lui Horațiu**“ traduce d. N. I. Herescu, în versuri rimate și în variate metre. Opera sa, dificilă între toate, e o interesantă izbândă asupra cuvântului. În măsura în care se scutură de cătușele prea stricte versiunii, traducerea sale, câștigă în supleț. Iată de ce vom trimite între altele la traducerea „**Taliarului**“ și vom reproduce, pentru delectarea cetitorilor, aceste două strofe „**Către sclavul său**“ (I. 38):

Urăsc copile, fastul Perșilor,  
Nu-mi plac incununate împletiri,  
Să nu mai tai târzii trandafiri  
Ce 'n parcuri mor.

Să cauți numai simplul murt, de rând,  
Căci deopotrivă-ți șade bine țic  
Slujind, și mie care-s tolănit în vie  
La umbră, bând.

Revista se întregeste cu o bogată informație critică din țară și străinătate: recenzii de cărți și reviste în legătură cu clasicismul și problemele lui.

□ **TRANSILVANIA** (an 57, Nr. 3, Martie 1926), număr închinat, în bună parte sărbătoririi de 25 ani de activitate culturală a părintelui **dr. Ioan Lupaș**, ziarist, istoric și profesor la Universitatea din Cluj.

□ În restul sumarului: **N. Ghiulea**: „Ideologia cooperatismului“; **dr. Axente Iancu**: „Societățile de binefacere românești și asistența copiilor părăsiți“; **G. Bogdan Duică**: „O scrisoare a lui V. Alecsandri“ și „Spre o reculegere a gazetăriei la noi“ de d. **Horia Petra-Petrescu**, un informat și pilduitor articol pentru reorganizarea gazetăriei dela noi.

□ **FOAIA TINERIMII** (X. 7. 1 Aprilie): **I. Orleanu**: „Grupul celor patru“ Cronică artistică; **Mircea Eliade**: „Clasicii ocultişti“.

□ **D. Paul Zarifopol**, cunoscutul și originalul eseist, publică în **Adevărul literar și artistic**, un interesant interviu, care ne introduce în preferințele și gândurile interioare ale acestui subtil critic. Extragem acest semnificativ pasaj despre originalitate și tradiție:

„Spunea Minulescu dăunăzi că arta este pură și absolută creație. E dreptul poezilor să fie aforistici, când fac teorie. Dar lucrul are nevoie de nuanțe. Iși închipuie Minulescu inventivitatea artistului astfel, încât să fi fost cu totul indiferent pentru un poet român de prin anii 70 de pildă, să nu cunoască altă poezie decât pe a lui Alecsandri și a lui Bolintineanu, a lui Lamartine și a lui Hugo, sau să cunoască din literatura lumii atât cât știe Eminescu? Negreșit creierul acestui om era un multiplicator excepțional; dar însăși setea lui de cultură era parte vie din talentul acesta de așa rară vigoare.

Există tradiție în artă, ca în orice parte a vieții istorice. Să zici de cutare artist că nu datorește nimănui nimic, e o vorbă scurtă, copilăroasă și cu desăvârșire greșită. În matematică, mulți elevi buni și mulți profesori buni rezolvă probleme. Originalitatea lor e infimă față de inovațiile de principiu, de care sunt în stare numai geniile matematice. Totuși această originalitate există și întru nimic nu e mai pe jos de originalitatea multimei de artiști care-și fac, fiecare, poemul lui, drama lui, sonetul sau romanul lui. Strict comparate cu aceea ce, până în vremea lor, se află acumulat ca valori de artă, partea proprie și personală în produsele masei normale a poezilor, nu e mai mică dar nici mai mare decât cea din metoda și soluțiile problemelor matematice așa cum este în stare să le realizeze masa normală a lucrătorilor din această meserie“.

□ **IDEEA EUROPEANA** (VII, 186, 1 Aprilie): „Pentru dicționarul limbii române“ apelul noiei înjghebări „Prietenii dicționarului“, fiind să ajute continuarea publicării dicționarului Academiei Române din care au ieșit 15 fascicule. (Literile A, B, întregi, din altele crâmpce).

Despre Heinrich Heine, revoluționar în politică și în artă, scrie d. **St. Antim**.

## ZIARE

□ Scriind, în **Cuvântul** din 13 Aprilie despre opera institutului de cooperatie intelectuală, și în special despre realizările serviciului de înțajutorare intelectuală, dela Paris, condus de literatul și criticul **Al. Busuiocanu**, d. **Cezar Petrescu**, amintind de țările, precum Austria, Polonia, care au beneficiat de cărți și publicații străine, fie gratuit, fie pe un schimb convenabil, încheie cu invitația și apelul următor: „Rămâne numai, ca intelectualii noștri și institutele de cultură să strângă rândurile, pentru a izbuti să se bucure de acest întâmplător, dar fericit privilegiu“.

□ Incepând de Marți, 13 Aprilie **Universul** a început publicarea unor foiletoane săptămânale, scrisori din Paris semnate de d. **Pompiliu Pălănea**, cronicar pentru România la **Mercure de France**. Informate, artistice și curente aceste foiletoane sunt o fericită achiziție pentru ziarul **Universul**.

## RASPUNSURI

□ Volumul „**Fetele unui veac**“ al d-lui **Lucian Blaga**, apărut în biblioteca „**Semănătorul**“ (Arad) se poate obține direct dela librăria Dicezana, str. Eminescu, Arad.

## ȘEZATORI

□ În seara de 22 Aprilie are loc la Ateneul român șezătoarea literară a „**generației noi**“, cu lecturi de **Savin Constant**, **George Dumitrescu**, **Ion Gane**, **Radu Gyr**, **Adrian Hurmuz**, **N. Milcu**, **G. Talaz**, **Gr. Vâja** și **Mihail Vâlsan**.

## DIN STRAINATATE

□ Academia Goncourt la câteva luni după moartea lui **Elemir Bourges** pierde chiar pe **prezidentul ei Gustave Geffroy**. Activitatea lui s'a desfășurat pe tărâmu sociologiei și a literaturii. În sociologie era idealist și pacifist, dar războiul din 1914 a târât în matca naționalismului și pe vehiul dreyfusard. Din 1918 în colaborarea cu **L. Lacour** și **L. Lumet** a publicat **La France héroïque et ses alliés** iar de curând a prefăcut al cincilea volum din „**Antologia scriitorilor morși în război**“.

Ca romancier a aparținut școalei realiste înrânduindu-se de aproape cu frații **Goncourt** și prin alegerea subiectelor „**L'Apprentie**“, „**Celine Pommier**“, „**Horim Gilquin**“, „**Marie Birré**“ și „**L'Enfermè**“, scrisese într-un gen care nu mai corespunde prezentului, cu un conținut care nu mai interesează generațiile de azi, voi interesa numai cercetătorul care va voi să cunoască mai de aproape toate aspectele ocioii realiste.

În calitate de cronicar artistic la multe publicații alese, **Geffroy** a fost un apărător entuziast al impresionismului la a cărui succes a contribuit din plin. În lucrarea sa „**Musées d'Europe**“ poate servi încă de călăuză aceluia care va zăbovi prin muzeele de seamă ale Europei prin bogăția sa de informații.

□ Un lucru care va surprinde pe lectorii noștri români obișnuși să audă mereu de Germania cea romantică și sentimentală: în urma unei anchete făcută pe lângă librării din Berlin și celelalte orașe mari ale Reichului, s'a constatat că romanele nu se bucură de o prea mare faoare a publicului. În schimb un neobișnuit succes are lucrarea lui **Emil Ludwig** intitulată: **Wilhelm al II-lea**, al cărei tiraj a trecut peste 100.000 de exemplare ceace este extraordinar de rar pentru Germania, unde cărțile au un tiraj mult mai modest.

□ Se spune că **Mussolini** a hotărât o lucrare pentru restituirea integrală vechilor foruri romane să înceapă în curând. O comisiune de tehnicieni și arheologi a avut loc la ministerul de finanțe sub președenția contelui **Volpi** în cursul căreia s'a fixat programul care va fi supus „**Ducelui**“ la înapoierea sa din Africa.

Forul lui **August** va trebui să se unească cu celelalte foruri, așa ca de pe monumentul lui **Victor Emanuel al II-lea** să poată fi contemplată în întregime Roma lui **August**, marele amfiteatru și forul **Buario**.